

КОНКУРСНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

**«МОВНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ РОЛІ
КАНДИДАТА У ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ»**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИЧНА ПРОГРАМА, ОЗНАКИ.....	6
1.1. Ознаки політичної програми	6
1.2. Комунікативні ролі	8
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРОГРАМ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ.....	12
2.1. Аналіз передвиборної програми Г. Балашова (2019 р.).....	12
2.2. Аналіз передвиборної програми Ю. Бойка (2014 р.)	16
2.3. Аналіз передвиборної програми В. Зеленського (2019 р.).....	19
2.4. Аналіз передвиборної програми О. Ляшка (2019 р.)	21
2.5. Аналіз передвиборної програми С. Тігіпка (2010 р.).....	23
2.6. Аналіз передвиборної програми І. Шевченка (2019 р.)	27
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	311
ДОДАТКИ	35
Додаток А. Гра «Політичний лінгвіст».....	35
Додаток Б. Кількісні дані аналізу політичних програм	57

ВСТУП

«Політика народжується, розвивається в суспільстві, у процесі діяльності людей. За своєю природою вона не може не відобразитися у мові, тому що людське суспільство, перебіг його життя не можуть існувати поза мовою» [13, с. 6]. Сьогодні політична лінгвістика належить до важливих галузей прикладної лінгвістики, у центрі якої перебуває мова як один із найпотужніших інструментів впливу на світогляд сучасних виборців.

У ХХІ столітті проблеми впливу на масову свідомість виборців вийшли на передній план. Це зумовлено різким розвитком процесів демократизації суспільних відносин. У зв'язку з цим необхідним стає уміння переконувати, впливати на адресата, у тому числі за допомогою мовних засобів. Саме тому в останні десятиліття набуває особливої ваги феномен комунікативного іміджу політика. Один із його виявів втілено в політичних програмах. Політична (передвиборча) програма – один із основних жанрів політичних текстів.

Перші думки про маніпулятивну здатність слова сягають ще часів Давньої Греції та Давнього Риму. Проте саме Перша світова війна зумовила появу політичної лінгвістики як особливої галузі, що займається вивченням політичної комунікації та маніпулятивними стратегіями впливу на людську свідомість [2, с. 248].

Актуальність вивчення політичних програм визначається тим, що інформація, отримана завдяки аналізу політичної програми, дає змогу простежити особливості мовленнєвого оформлення програми, впливу політика на виборців з метою встановлення або утримання влади.

Вивченням політичного маніпулятивного дискурсу займалися В. Красних, Дж. Ліч, О. Михальова, О. Шейгал та інші вчені. Серед українських досліджень, присвячених різним аспектам політичному дискурсу, варто відзначити праці А. Башук, В. Демецької, Г. Джинджолії, Г. Почепцова, К. Кантура, М. Бабак, Н. Кондратенко, Н. Петлюченко, О. Зернецької, Ф. Бацевича, Я. Бондаренко.

Об'єктом дослідження є тексти політичних програм кандидатів у Президенти України Геннадія Балашова (2019 р.), Юрія Бойка (2014 р.), Володимира Зеленського (2019 р.), Олега Ляшка (2019 р.), Сергія Тігіпка (2010 р.), Ігора Шевченка (2019 р.). Обрані політики є яскравими суб'єктами української політичної платформи різних років розвитку і переломних моментів в житті України, вони є представниками різних політичних сил. Тексти політичних програм цих політиків виявились цікавими з погляду мовленнєвого оформлення. Відсутність залучення до аналізу текстів програм усіх кандидатів у Президенти України зумовлена обмеженим обсягом дослідження.

Предметом дослідження є мовні засоби формування комунікативної ролі політичного діяча у програмах кандидатів у Президенти України.

Мета дослідження – визначити мовні засоби формування комунікативної ролі кандидата у Президенти України (на матеріалі виборів Президента України 2010, 2014, 2019 років).

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі **завдання**:

– розкрити поняття політичної програми, комунікативної ролі політика, слогана;

– охарактеризувати стандартні комунікативні ролі;

– проаналізувати передвиборчі слогани;

– зробити кількісний аналіз текстів передвиборчих програм;

– визначити особливості мовного наповнення передвиборчих програм

Г. В. Балашова, Ю. А. Бойка, В. О. Зеленського, О. В. Ляшка, С. Л. Тігіпка, І. А. Шевченка.

Наукова новизна роботи зумовлена тим, що програми кандидатів у Президенти України 2010, 2014, 2019 років в аспекті мовних засобів формування комунікативних ролей політиків досліджено вперше.

У процесі дослідження використано такі **методи**: описовий (розкрито поняття політичної програми, комунікативної ролі, слогана), дедукції (на отриманих результатах аналізу програм визначено комунікативну роль політика), дистрибутивного аналізу (для з'ясування особливостей мовних засобів у певному

контексті), контент-аналізу (для визначення пріоритетів політика і для з'ясування співвідношення / неспіввідношення комунікативної ролі кандидатів у Президенти України і мовних засобів, використаних у програмах).

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можна застосувати для створення програм політичних діячів та партій, а також зразків політичного дискурсу інших жанрів. Отримані дані щодо комунікативних ролей українських політиків, відповідних мовних засобів використано під час вивчення дисципліни «Політична лінгвістика» студентами-філологами, зокрема для створення і проведення гри «Політичний лінгвіст» (див. додаток А).

Структура та обсяг дослідження. Ця наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, двох додатків. Основний текст дослідження викладено на 30 сторінках. Використано 43 наукові джерела.

РОЗДІЛ 1

ПОЛІТИЧНА ПРОГРАМА, ОЗНАКИ

Згідно з законом України «Про вибори Президента України» [1] подання передвиборної програми, викладеної державною мовою обсягом, який передбачений відповідним виборчим законом, є обов'язковою умовою реєстрації кандидатів у депутати у відповідній виборчій комісії. Політична програма не повинна суперечити Конституції України, законам України чи містити неправдиві дані або комерційну рекламу.

Передвиборча кампанія – це один із найважливіших елементів процедури виборів. М. М. Степанова наголошує, що передвиборча кампанія з лінгвістичного погляду – це «складний комунікативний процес, що відбувається між адресантом і адресатом у процесі комунікативної взаємодії у часовому, просторовому та інших контекстах» [35, с. 482]. Особливе місце під час передвиборчої кампанії посідають агітаційні матеріали, одним з таких матеріалів є політична програма. На неї розповсюджуються загальні вимоги до цих матеріалів, визначені законами про вибори. Вона є чи не найпотужнішим елементом впливу на людську свідомість.

1.1. Ознаки політичної програми

Щоб надалі оперувати терміном «політична програма», варто зазначити, що ж являє собою політична (передвиборча) програма.

М. М. Вегеш стверджує, що «Політична програма (від грецьк. *programma* – оголошення, розпорядження, приписання) – це план, за яким готові діяти та чи та партія, блок, соціальна група, клас, нація, світове співтовариство. У ній наголошені засадничі принципи бачення проблем, цілей, завдань та шляхів їх розв'язання в усіх сферах суспільного життя. Програма визначає послідовність дій, засоби, методи суспільних перетворень, передбачають темпи й терміни трансформацій» [7, с. 144].

Передвиборча програма – концептуальний документ, оприлюднений кандидатом або виборчим об'єднанням (політичною партією) під час виборчої кампанії або незадовго до її початку, який порушує найактуальніші проблеми розвитку країни (регіону, території, населеного пункту) і пропонує шляхи їхнього вирішення [18].

За М. П. Вороновим, передвиборна програма – «в Україні офіційно зареєстрований письмовий документ політичної партії, виборчого блоку партій, що висунули список кандидатів у депутати чи на виборну посаду, або окремих кандидатів, який містить основні напрями їх громадського-політичної діяльності після обрання» [30, с.483].

В. П. Андрущенко стверджує, що політична програма – «це пропонований план діяльності соціальної групи, партії щодо реалізації їхніх політичних інтересів, який містить упорядковану форму теоретичного обґрунтування основних позицій у політичній сфері, послідовність дій у теперішньому і майбутньому залежно від цілей, що стоять перед політичним суб'єктом, обґрунтовуються завдання завоювання чи утримання політичної влади» [37, с. 42].

В Юридичній енциклопедії наведено таке визначення політичної програми: «В Україні офіційно зареєстрований письмовий документ політичної партії, виборчого блоку партій, що висунули список кандидатів у депутати чи на виборчу посаду, або окремих кандидатів, який містить основні напрями їх громадсько-політичної діяльності після обрання». Передвиборча програма є одним з матеріалів передвиборної агітації. Як зазначає М. П. Воронов, після офіційної реєстрації політичної програми політик може презентувати основні положення програми під час виборчої кампанії з використанням різноманітних форм та засобів агітації [8, с. 437].

Н. В. Кондратенко визначає програму як політичний текст, що має на меті «сформулювати в стислій і зрозумілій формі основні пріоритети та пропозиції політика чи політичної сили» [16, с. 72]. Авторка зазначає, що офіційні програмні тексти «мають закріплену структуру, характеризуються

домінуванням суспільно-політичної лексики й офіційно-ділового стилю та містять великі за обсягом формулювання, не завжди зрозумілі реципієнтам» [Там само].

Б. А. Констан, М. М. Дюверже розглядають партійну програму як синонімічне поняття до політичної програми. Наприклад, Б. А. Констан вважав партійну програму основоположним елементом у структурі партії, без якого не можна уявити її діяльність. М. М. Дюверже, навпаки, відводив партійній програмі підпорядковане місце поруч зі структурою та організацією, оскільки вона, на його думку, не визначає діяльність партії, а служить лише засобом впливу на маси і залучення виборців [12, с. 105].

У структурному відношенні політична програма найчастіше складається з таких розділів: 1) політичний розділ (визначення проблем політичного характеру; ідеологічна орієнтація партій, її погляд на державні, у тому числі і воєнні та міжнародні проблеми); 2) економічний розділ (визначення пріоритетних форм власності, діяльність вільного ринку, пільги підприємствам і т. ін.); 3) соціальний розділ (соціальне забезпечення, проблеми сім'ї, екологія, охорона здоров'я, підтримка найбільш вразливих прошарків суспільства та ін.); 4) розділ, присвячений духовному розвитку (розвиток культури, релігії, зміцнення морально-етичних норм та цінностей тощо).

Отже, передвиборчою програмою є офіційно-зареєстрований документ, у якому стисло та лаконічно зазначено проблемні питання країни всіх сфер суспільного життя та шляхи, терміни їх вирішення після перемоги у боротьбі за утримання політичної влади.

1.2. Комунікативні ролі

Як стверджує Н. В. Кондратенко, програмні тексти мають різноманітне жанрове втілення. Вони не лише передають окремі положення програми, а й створюють політику позитивний імідж, характеризують його виборчу програму [15, с. 63].

Особливої ваги в останні роки ХХ століття набуло поняття «імідж», тобто узагальнений портрет особистості, який створено суспільством на основі заяв та практичних дій особи [31, с. 109]. Феномен іміджу стає невід'ємною частиною у політиці, бо він є середньою ланкою, яка так чи інакше пов'язує політика та виборця, адже, за словами Т. В. Романової, «люди сприймають саме образ, що постійно відтворюється самим суб'єктом та засобами комунікації» [Так само].

За О. О. Чорною, комунікативний імідж політичного лідера – «сукупність вербальних стереотипів поведінки (ролей), механізмів і засобів їх реалізації (стратегій), що використовуються комунікантом, наділеним високим соціальним та професійним статусом, з метою (вираженою в інтенціях) формування у свідомості слухачів / співрозмовників узагальненого образу своєї особистості» [38, с. 26].

Досягнення політичної влади невідривно пов'язане з умінням «грати» певні ролі, в яких найбільше зацікавлено суспільство. Н. О. Сергієнко дослідила, що людина за допомогою різноманітних «масок», «декорацій», «ролей», здатна керувати індивідами, ідеалізувати себе таким чином, щоб у ній бачили авторитета, лідера [31, с. 3-4].

Комунікативна роль – це один із обов'язкових складників вищезгаданого комунікативного іміджу.

Єдиної думки щодо визначення комунікативної ролі не існує. Ф. С. Бацевич характеризує комунікативну роль як «відносно стійку, внутрішньозв'язану й очікувану іншими систему комунікативних вчинків індивіда, значною мірою визначену його соціальним статусом, віковими, гендерними й іншими чинниками» [4, с. 109].

О. А. Семенюк та В. Ю. Парашук визначають комунікативну роль як функцію щодо продукції або рецепції мовленнєвої продукції (адресат – адресант) [33, с.37].

За Й. А. Стерніним, комунікативна роль – це поведінка людини у спілкуванні в тій чи тій комунікативній ситуації; образ, який людина створює

для досягнення конкретної практичної цілі: впевнений, сором'язливий, невдаха, похмурий, веселун, знавець, кокетка, маленька людина тощо [36, с. 68]. Також науковець зауважує, що комунікативна роль може не відповідати соціальній ролі мовця. Це зумовлено тим, що репертуар перших набагато ширший. Відомий соціолог Е. Б. Гідденс пояснює соціальну роль як таку, що «є сукупністю соціальних очікувань, котрих дотримується носій відповідного статусу або соціальної позиції» [43, с. 107].

Комунікативну роль політичного лідера, услід за О. О. Чорною, розуміємо як «ментальний образ, який адресант прагне створити у свідомості адресатів у процесі комунікації, дотримуючись прийнятих в суспільстві стереотипів вербальної / невербальної поведінки чи довільно обираючи / конструюючи моделі здійснення останньої за допомогою мовних та комунікативних ресурсів» [38, с. 34].

Сьогодні не існує загальноприйнятої типології комунікативних ролей. Проте вчені стверджують, що вдалим є поділ комунікативних ролей Й. А. Стерніна (виокремлює 60 ролей). Лінгвіст поділяє їх на два базові типи – стандартні та ініціативні. Під стандартною комунікативною роллю він розуміє комунікативну поведінку індивіда, прийнятну в суспільстві для відповідної соціальної ролі та ситуації. Ініціативна комунікативна роль – той образ, який людина свідомо створює у спілкуванні задля досягнення конкретної мети [36, с. 69-70].

О. О. Чорна виокремлює 16 комунікативних ролей політичного лідера: *Відповідальний, Віруючий, Демократ, Захисник, Керівник, Компетентний керівник, Легітимний, Лідер-що-єднає, Миротворець, Месія, Оптиміст, Патріот, Реформатор, Рішучий, Сім'янин, Філософ* [38, с. 77]. Проте дослідниця висловила думку, що в українському політичному дискурсі яскраво реалізовано 9 із 16 комунікативних ролей. Вона умовно поділяє їх на ті, що формують імідж політика як керівника (професійні характеристики), члена соціуму (соціальні) та особистості (індивідуальні). До комунікативних ролей першої групи належать ролі *Керівник, Компетентний керівник, Захисник,*

Лідер-що-єднає; до другої групи – Патріот, Віруючий, Демократ; до третьої групи – Відповідальний, Сім'янин [Так само].

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРОГРАМ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ

Будь-яка політична програма містить політичний слоган, або гасло. Н. В. Кондратенко цілком умотивовано наголошує на винятковій ролі слогану в політичній програмі: «Політична програма кандидата передбачає підготовку та створення низки текстів, де її можна репрезентувати. Насамперед – це рекламний слоган, який повинен стисло та афористично передавати основну ідею програми політика» [15, с.55].

І. Г. Морозова пропонує таке визначення слогана: «коротке самостійне рекламне повідомлення, що може існувати ізольовано від інших рекламних продуктів та становить згорнутий зміст рекламної кампанії» [19, с. 45].

Слоган (від англ. slogan – гасло, девіз) – 1) коротке гасло, що виражає який-небудь погляд або представляє рекламу товару; стисла, зрозуміла та легка для сприймання рекламна ідея; 2) шаблонний мовний зворот, банальне лозунгове кліше, галаслива фраза [39].

За М. М. Степановою, слоган – це те «головне, що буде сказано кандидатом своїм виборцям за весь час виборчої кампанії, що запам'ятається і дійде (на відміну від програми і платформ) до максимального числа громадян» [35, с. 17].

2.1. Аналіз передвиборної програми Г. Балашова (2019 р.)

Програма Г. Балашова називається «Золота Україна». Тут використано метафору, яка «є для політичного лідера вдалим способом «висловити багато в малому» [6, с. 5]. Продуктивність зазначеної метафори зумовлена багатозначністю слова «золота». Кожен виборець трактує це словосполучення по-своєму, що залежить від потреб і необхідності вирішення першочергових питань.

Слоганом програми є «Велика мета – збагачення громадян України». Теза повністю відповідає головній ідеї передвиборчої програми. Слово «збагачення» читаємо в кожному тематичному блоці. Приховане протиставлення «Ми – Ви»: (наша) Велика мета – збагачення (вас) громадян України. Використовується тактика обіцянки. Очевидна декларативність намірів.

Далі читаємо підзаголовок програми «Податковий рай. Система «5.10». Цікаво, що назва партії, від якої балотувався Г. Балашов, співзвучна з назвою самої системи, яку пропонує політик. Також тут використано метафору «податковий рай», яка, на думку К. О. Захарчука [Захарчук 2002], виникла за функціональною аналогією (світ оцінних визначень).

«Ріст економіки в 10 разів» [22] обіцяє кандидат у Президенти України. Кожний наступний абзац із десяти є шляхом «підвищення економіки». Проте, варто зазначити, що конкретного плану майбутніх дій немає, є тільки обіцянки, «гучні речення», а не чіткий алгоритм «збагачення громадян України».

Найбільш виразною у програмі кандидата у Президенти України Г. Балашова є комунікативна роль політичного лідера **«Компетентний керівник»**. Засобами експлікації цієї ролі виступають:

1) дієслова зі значенням результативності, ефективності: *вирішимо 99 % проблем; знищимо ПДВ; знищимо корупцію (2 рази); знищимо мита; посилимо санкції; зробимо територію;*

2) дієслова доконаного виду на позначення дій, які лише будуть виконані: *буде законодавчо закріплена; не буде державних підприємств як явища корупції; буде платити КОЖНА компанія; гроші будуть надходити; будуть платити всі; у держави будуть гроші; будуть мати право; будуть отримувати зарплату; будуть створені умови; дасть змогу звільнити тощо;*

3) «Я-висловлювання», що підкреслюють відповідальність політика: *я маю намір звільнити продуктивну частину населення України від податкових, бюрократичних пут держави; я буду створювати Податковий рай в Україні;*

4) стратегії ми-інклюзивного, єднання з народом, що втілено у використанні займенників: *ми вирішимо; ми повернемо; ми досягнемо; ми повинні; ми зробимо; в нашій з вами;*

5) апелювання до базових потреб людини (життя, здоров'я, безпека, мир): *вагома умова нашої безпеки – здатність захистити від дій правопорушників себе, близьких, майно; під час нападу будь-яка сім'я, громада, селище і місто зможуть захищати себе від агресора; кожен громадянин зможе дозволити собі страхову медицину; малозабезпеченим допоможе держава; введення страхової медицини... базовий пакет медичного обслуговування забезпечує держава; ми досягнемо миру на Донбасі;*

б) стратегія підвищення статусу адресата та героїзації нації: *Америка і Європа будуть аплодувати нам стоячи як наймудрішому і успішному народу.*

Привертає увагу перший абзац у блоці під назвою «Золота Україна «5.10» – це Велика антибюрократична революція!». У ньому речення мають будову типу «дія – наслідок»: *знищимо X – унаслідок знищимо Y*. Наприклад, «знищимо ПДВ – знищимо корупцію з ПДВ», «знищимо мита – знищимо корупцію на митниці» тощо.

Аналіз тексту програми засвідчує важливість розвитку та змін у всіх сферах людського життя (див. додаток Б). Співвідношення різних сфер людського життя наочно демонструють такі кількісні дані: *економічна – 13 %, соціальна – 8,6%, політична – 7%, духовна – 0,2%, екологія – 1,2%.*

Крім ролі **«Компетентний керівник»**, у програмі реалізовано комунікативну роль **«Патріот»**. Це зумовлено використанням непрямих, описових назв країн, громадян: *Україна – ідеальна країна; громадянин – господар на своїй землі; Україна – країна, де вигідно жити і працювати; держава – наша рідна земля; Україна – своя земля; Росія – країна-агресор.*

Характерними особливостями аналізованого політичного тексту є повтори і метафори. Кожний із вищезгаданих десяти блоків передвиборної програми починається з речення *Задля збагачення простих громадян України.* Це є дуже потужним маніпулятивним засобом. Знаходимо ланцюговий повтор:

Справедливість – це коли у громадян України є гроші. Це коли Ваша Країна стане економічно вільною, а її громадяни – заможними.

З метою посилити емоційність політичної програми до тексту введено низку метафор: *звільнити продуктивну частину населення України від податкових, бюрократичних пут держави; гроші вийдуть з-під контролю митників.*

На синтаксичному рівні варто відзначити такий засіб, як градацію: *в Україні при системі «5.10» жити, працювати і робити бізнес стане вигідніше, ніж в Європі; звільнити громадян України від грабіжницьких податків, поборів, хабарів і чиновників.*

Знаходимо випадок вживання зниженої негативно оцінної лексики – *дармоїди-чиновники.*

Вважаємо за необхідне зазначити кількість вживань словосполучень «Золота Україна», «Податковий рай» та «5.10», якими пронизана аналізована передвиборна програма: *Золота Україна – 6 разів; Податковий рай – 8 разів; 5.10 – 19 разів.* Таке часте використання підсилює ефективність функціонування політичного тексту.

Завершується програма «Десятьма першими кроками відбудови «Золотої України 5.10». Цікаво, що досить поширеною формою викладу основних засад політичної програми є речення з двома основними компонентами «десять» і «кроків». Згадаємо, у 2004 році В. Ющенко стисло та лаконічно подає програму виборцям під назвою «Десять кроків назустріч людям» [28].

Отже, комунікативний імідж Г. Балашова складається з двох вдало поєднаних комунікативних ролей – **«Компетентний керівник»** і **«Патріот»**. Проаналізований текст характеризується наявністю маніпулятивних стратегій, значною кількістю мовних і графічних засобів. Програма побудована на трьох центральних поняттях – «Золота Україна», «Податковий рай», «5.10», що повністю відповідають головній ідеї програми. Здійснений контент-аналіз показав, що найбільш важливою сферою для Г. Балашова є економічна площина.

2.2. Аналіз передвиборної програми Ю. Бойка (2014 р.)

Ю. Бойко стверджує: «*Захистимо та відродимо*». Перед нами – просте та лаконічне гасло. Воно складається з двох дієслів доконаного виду на позначення дій, що лише будуть виконані. Вживання таких форм зумовлене наповненням повідомлення «семантикою доконаності, незважаючи на неконкретизованість часових термінів здійснення перелічених дій» [38, с. 87]. Проте виборцю зовсім не зрозуміло, що саме і яким чином політик буде «захищати» і «відроджувати».

Текст політичної програми починається з розповідного речення, у якому політичний діяч чітко окреслює всі найгостріші проблеми, які вимагають негайного вирішення. Передвиборча програма має тезову структуру.

Найбільш виразною у програмі кандидата у Президенти України є комунікативна роль політичного лідера «**Лідер-що-єднає**».

Засобами вербалізації названої комунікативної ролі виступають:

1) стратегія *ми-інклюзивного*, єднання з народом, що втілено у використанні займенників *ми, наші* та їх форм: *ми* (15 разів) – *ми більше не можемо покладати всі свої надії; ми збудуєм економіку; ми маємо модернізувати нашу економіку; ми зможемо бути сильною та надійною ланкою; наші* (26 разів) – *знищить будь-які зазіхання на нашу єдність; наші особливості; у нашому розмаїтті криється наше багатство тощо;*

2) прямі заклики до єднання, констатування суспільної єдності: *вірю, що з цим доленосним завданням ми з вами впораємось разом;*

3) часте вживання назви країни (офіційна назва країни *Україна* зустрічається в програмі 25 разів);

4) описові назви країни – перифрази: *постав перед загрозою зникнення нашої країни; динамічну економіку нашої країни; розколоти нашу державу не вдасться; єдина велика родина; українська держава;*

5) безпосереднє апелювання до патріотичних почуттів адресатів, засудження конфліктів, які несуть дистанціювання однієї частини нації від іншої: *український народ постав перед загрозою зникнення нашої країни у її*

звичних кордонах; українці неодноразово доводили, що розколоти нашу державу не вдасться; живий ланцюг рук від Луганська до Львова знищить будь-які зазіхання на нашу єдність; Україна унікальна поєднанням індустріального Донбасу та старовинної Львівщини, багатонаціональними мегаполісами на кшталт Києва та Одеси, високим рівнем поваги до наших сусідів незалежно від їхнього походження або мови, якою вони вітаються, читають вірші улюблених поетів чи освічуються в коханні; наше розмаїття є ключем до розвитку;

б) апелювання до базових потреб людини (життя, здоров'я, безпека, мир): як сучасні раби, що повністю залежать від волі роботодавця; ми маємо зберегти єдину Україну; зможемо гарантувати належний рівень медичного обслуговування та освіти; забезпечити достойні заробітні плати тощо;

7) стратегія перелічування досягнень, нагромадження проблем, окреслення плану майбутніх змін: на початку 2014 року Україна опинилась у найскрутнішій політичній, економічній та громадянській кризі за весь період державної незалежності. Вперше український народ постав перед загрозою зникнення нашої країни у її звичних кордонах. Перед межею громадянського конфлікту, який несамовито розпалювали політики. Перед економічною прірвою, на дні якої чекає абсолютний колапс усіх систем життєзабезпечення держави. Саме тому я пропоную громадянам України обирати не ідеологію, а конкретні пропозиції змін у системі. Можу стверджувати, що певні досягнення у нас були – ми змогли забезпечити поступове відновлення промислових показників, стабільність національної валюти, уникнути проблем із соціальними платежами;

8) стратегія синхронного нагромадження проблем і окреслення плану майбутніх змін: за підрахунками Федерації роботодавців України, корумпованість чиновників коштує нашій державі та її народу мінімум 160 мільярдів гривень щорічно. З огляду на масштаб корупції, я пропоную ввести суворі заходи із знищення цього ганебного явища;

9) використання градації для посилення емоційності доказів: *...нагадаю, що боротьба за ефективний розподіл фінансових потоків з регіонів до центру, боротьба за право на власний голос та власну думку в свій час стали одними із головних причин розпаду Радянського Союзу; ...перед межею громадянського конфлікту, який несамовито розпалювали політики. Перед економічною прірвою, на дні якої чекає абсолютний колапс усіх систем життєзабезпечення держави.*

У програмі використано такі мовні засоби:

1) метафори: *рецепт простий – максимальна прозорість взаємодії між бізнесом та державою помножена на відмову громадян толерантно ставитись до спроб хабарництва (метафора кухні); ми переможемо цей вкорінений вірус корупції; Знищити тотальну корупцію, яка має стати хворобою з минушини (метафори хвороби); цей період закладе фундамент нової держави – єдиної, вільної, сильної України (метафора будівництва); ...поважної держави, яку роками кожен з нас малював у своїй уяві; перетворити ці мрії, ці уявні малюнки у вражаючу реальну Україну (метафори мистецтва);*

2) фразеологізм: *замкнуте коло.*

У програмі Ю. Бойка можна виокремити лексику, яка належить до всіх сферах людського життя (див. додаток Б). Співвідношення різних сфер людського життя наочно демонструють такі кількісні дані: *економічна – 7,1 %, соціальна – 6,9%, політична – 10,1%, екологія – 0,1%.*

Отже, у програмі 2014 року Ю. Бойко позиціонує себе як політик, що успішно об'єднує громадян навколо своїх поглядів і стратегій розвитку держави. Підтвердженням є результат проведеного контент-аналізу (домінує політична сфера, економічна й соціальна мають практично однакове навантаження). Кандидат у Президенти України стверджує, що готовий іти на компроміси і ладен зробити все необхідне для єднання українців. Його програма ґрунтується на базовій опозиції політичного дискурсу «свій–чужий».

2.3. Аналіз передвиборної програми В. Зеленського (2019 р.)

В. Зеленський використав такий слоган: **ЗМІНИМО УКРАЇНУ РАЗОМ!** Цей слоган побудовано на принципі заклику. Гаслом виступає окличне речення з очевидною декларативністю цінностей та намірів. За комунікативною метою це – слоган-повідомлення, тобто є чітка відповідність політичній ідеології, зв'язок з програмними положеннями політика. Гасло такого типу закріплюється у свідомості людей як пов'язаний із державними інтересами. Також тут використано всі великі літери і графічний засіб (напівжирне написання). Не можна не згадати про слоган «Ні обіцянок, ні пробачень». Це назва відомої пісні, виконавцем якої є В. Павлик. Успішність функціонування цього гасла зумовлена впізнаваністю музичної композиції.

Найбільш виразною у програмі кандидата у Президенти України В. Зеленського є комунікативна роль політичного лідера «Демократ».

Програма починається з розповідного речення: *Я розповім Вам про Україну своєї мрії. Усі положення подано за тематичними блоками.*

Одразу привертає увагу перший блок, в якому кандидат «розповідає нам про Україну своєї мрії», використовуючи градацію для посилення емоційності власних доказів: *Україну, де стріляють лише салюти на весіллях..., де відкрити бізнес можна за годину..., де немає оголошень..., де лікарі та вчителі отримують реальну заробітну плату ... тощо.*

Для вербалізації зазначеної комунікативної ролі слугують:

1) висловлювання, в яких наголошується увага на тому, що політики лише мають виконувати народну волю, уся влада – в руках народу: *народовладдя через референдуми; саме воля народу ... народила Україну, як державу; тільки Народ України буде формувати основні завдання для влади;*

2) щоб стати «своїм» у народу та досягти емпатії з виборцями, політик неодноразово використовує назву країни *Україна*, загальні назви *держави, країна* з метою висловлення захоплення нею та її громадянами, людьми, мешканцями, народом, населенням, нацією, українцями, суспільством;

3) в аналізованій програмі цілком очевидний намір зблизитися з народом, оскільки кандидат не відокремлює себе від нього, відповідно часто вживає займенники *ми* (16 разів), *всі* (10), *наш* (5), *кожен* (4) та лексему на позначення спільності *єдиний*. У такий спосіб здійснено своєрідний вплив на виборців, переконування їх у єдності з політиком;

4) окреме місце посідають лексеми на позначення демократичних цінностей та процесів: *влада, референдум, президент, вибори, рівність, гарант, закон, народовладдя, права, голосування, демократія, опозиції*;

5) політик апелює до важливих людських емоцій, почуттів, відчуттів: *справедливість – основа довіри у суспільстві; повага до людської гідності повинна стати основним принципом у діяльності держави*;

6) до базових потреб людини (життя, здоров'я, безпека, мир): *повинні вибороти мир для України; запорука нашої безпеки; повернути тимчасово окуповані території; перехід до страхової медицини; введення обов'язкового безкоштовного щорічного медичного огляду*;

7) важливою синтаксичною особливістю є використання 7 речень симетричної будови типу «*Де Х, а не Y*», де *X* – позитивне, *Y* – негативне: *Де недоторканими є Карпатські ліси, а не депутати; Де бабуся отримує гідну пенсію, а не інфаркт від рахунку за комуналку; Де лікарі та вчителі отримують реальну заробітну плату, а корупціонери – реальні строки*;

Увагу привертає також гра слів: *Менше Держави в житті Людини, більше Людини в житті Держави!*

Зустрічаємо пряме цитування Божої заповіді: «*Не вкради!*» – *основна заповідь у боротьбі з корупцією*.

Політична програма характеризується наявністю метафори: *гроші ходять за талановитим студентом* (уподібнення до живої істоти).

Знаходимо такий фразеологізм: *подивитись правді в очі*.

Слід зазначити, що цікавим є шар розмовної лексики, який вирізняє програму В. Зеленського від інших: *бабуся, комуналка, кнопкодавство, кумівство, корочки* і под. Це може бути як результатом належності кандидата

до іншої вікової групи, так і прагненням наблизитись до власного електорату, більшість якого прогнозовано складає молодь.

Кількісний аналіз тексту програми підтверджує очікування змін у всіх сферах людського життя, що втілено в таких співвідношеннях: *економічна – 5,7%, соціальна – 11,3%, політична – 11%, духовна – 0,2%, екологія – 0,7%* (див. додаток Б).

Отже, політик ставить перед собою мету створити образ альтруїстичного справедливого керівника, який здійснює управління людьми за їхньої згоди і в їхніх інтересах, тобто «свій» управляє «своїми». В. Зеленському властива комунікативна роль «**Демократ**». Він прагне сформувати у виборців ставлення до себе як до чесного управлінця, котрий ставиться до громадян своєї країни з великою повагою та переймається їх проблемами. Підтвердженням цієї думки є отримані результати контент-аналізу (домінує соціальна сфера).

2.4. Аналіз передвиборної програми О. Ляшка (2019 р.)

О. Ляшко наполягає: «*Сильний президент – порядок в країні!*». У слогані вжито безсполучникове складне речення з умовними відношеннями, що є виявом логічної аргументації. Вплив на адресатів посилено за допомогою вживання позитивних оцінних лексем *сильний* і *порядок*.

Найбільш виразною у програмі кандидата у Президенти України О. Ляшка є комунікативна роль політичного лідера «**Патріот**».

Програма починається зі звернення О. Ляшка до народу України, привертає увагу номінація *дорогі мої співвітчизники*, що засвідчує єднання з виборцями, близькість політика до народу.

Засобами актуалізації комунікативної ролі «**Патріот**» виступають:

1) непрямі, описові назви країни: *щоб не втратити зв'язок з рідною землею; зроблю відповідальним за стан справ у державі одну людину; дуже багата країна;*

2) часте вживання назви країни: офіційна назва країни *Україна* зустрічається в програмі 12 разів;

3) апелювання до базових потреб людини (життя, здоров'я, безпека, мир): *зроблю так, щоб у кожного українця був повний холодильник; щоб кожна дитина, незалежно від статків батьків, мала можливість отримати професію; кожен працездатний матиме робоче місце і зарплату, а всі хто потребує – гарантований соцзахист; я готовий зробити все для миру; наша мета – перемога; я буду жорстко відстоювати національні інтереси;*

4) стратегія перелічування досягнень, нагромадження проблем, окреслення плану майбутніх змін: *Бардак, хаос, розруха – це все наслідки того, що в державі немає сильної вертикалі. Немає господаря. Немає порядку. Немає відповідальності. Президент, прем'єр і парламент борються між собою за владу. Вони всі думають про власні рейтинги та кишени – а я думаю про людей. Тому я скорочу кількість депутатів, міністерств, ліквітую посаду прем'єра і зроблю відповідальним за стан справ у державі одну людину – Президента;*

5) стратегія синхронного нагромадження проблем і окреслення плану майбутніх змін: *зробимо програми доступного житла для молоді – щоб українці не по кутках тинялися, а мали власне житло, на яке не треба пахати все життя;*

6) важливою синтаксичною особливістю є використання 10 речень симетричної будови типу «Не X, а Y», де X – проблема, Y – план на майбутнє: *Не міжнародні рейтинги, а доходи та якість життя українців! Не закордонні кредити на проїдання, а інвестиції у розвиток економіки! Не імпорт іноземної продукції, а підтримка національного виробника! Не вимоги МВФ, а інтереси українського народу тощо;*

7) стратегії ми-інклюзивного, єднання з народом, що втілено у використанні займенників *ми, наші* та їх форм: *у нас є можливості; ми переможемо; ми – сильні; ми докорінно змінимо; ми могли б годувати весь світ; не єдине наше багатство; нам потрібне партнерство;*

8) використання градації для посилення емоційності доказів: *Немає господаря. Немає порядку. Немає відповідальності; замість того, щоб давати..., щоб збільшувати..., щоб розвивати...;*

Політична програма характеризується наявністю фразеологізмів: *корінь бід, днем з вогнем не знайдеш, кістка поперек горла*, що надають їй експресивності та емоційності, привертають увагу читачів.

Останній абзац програми має особливе навантаження, оскільки він вирізняється з-поміж інших активізацією комунікативної ролі «Сім'янин». Політик розповідає про своє дитинство, «найкращих у світі дружину і донечку», складну долю в дитбудинку та тернистий шлях у політиці. Зміна комунікативної ролі має переконати в успішності кандидата.

О.В. Ляшко апелює до людських почуттів, висловлює віру у підтримку людей, акцентує на духовній сфері: *Але я продовжую вірити і мріяти, як той хлопчик, яким був сорок років тому. Точно знаю, що мрії збуваються. Вірю, що з вашою підтримкою і з Божою допомогою здійсниться ще одна моя мрія – і ми переможемо.*

Співвідношення різних сфер людського життя в аналізованій програмі виявилось таким: *економічна – 7%, соціальна – 10,7%, політична – 11,3%, духовна – 0,1%, екологія – 1,1%* (див. додаток Б).

Отже, у програмі О. Ляшка основною є комунікативна роль «Патріот». З одного боку, ця роль слугує засобом позиціонування політика як відданого і люблячого сина країни, а з іншого, є предметом для маніпуляції патріотичними почуттями адресатів. Отримані результати контент-аналізу є підтвердженням цієї думки (домінує політична сфера). Водночас до зазначеної ролі додаються елементи комунікативної ролі «Сім'янин».

2.5. Аналіз передвиборної програми С. Тігіпка (2010 р.)

У політичній програмі С. Тігіпка використано яскравий слоган *Сильний президент – сильна країна*, у якому сконцентровано основну ідею кампанії. Слоган побудовано як безсполучникову конструкцію з умовними відношеннями, створену за допомогою повтору позитивно оцінного прикметника *сильний*. Функція слогану – представити політика, підкреслити його основну рису, що позиціонується як перевага порівняно з іншими

кандидатам. Крім цього, слоган перегукується з назвою партії «Сильна Україна», висуванцем якої є С. Тігіпка.

У програмі С. Тігіпка можна виділити кілька комунікативних ролей, але найбільш виразною, за нашими спостереженнями, є комунікативна роль **«Компетентний керівник»**.

Передвиборча програма починається з основних біографічних відомостей. У вступі виділено центральні проблеми, які потребують першочергового вирішення політиком, якщо він стане президентом.

Реалізаторами зазначеної комунікативної ролі виступають:

1) «Я-висловлювання», що містять позитивну самопрезентацію діяльності / компетентності політика: *я думаю; я йду; я вважаю (4 рази); я вірю (3 рази); я за (6 разів); я бачу; я збираюсь (5 разів); я доб'юся; я виступаю; я підтримуватиму; я маю намір (4 рази); я створю; я ініціюватиму; я почну; я повернуся; я виступаю (2 рази); я поверну (2 рази); я зроблю (3 рази) тощо;*

2) дієслова зі значенням результативності, ефективності: *піднімемо економіку; піднімемо країну;*

3) дієслова доконаного виду на позначення майбутніх дій (аналітична форма майбутнього часу): *у ній буде зафіксована роль Президентства; будуть відмінені політичні квоти; буде введено заборону на політичну діяльність; їм буде передана більша частина владних повноважень;*

4) апелювання до базових потреб людини (життя, здоров'я, безпека, мир і под.) з відповідним лексичним наповненням: *Я за впровадження обов'язкового медичного страхування; побудову сильної контрактної армії; я негайно розпочну розробку нової воєнної доктрини, виходячи з загроз і реалій сучасного світу. Нам потрібна мобільна професійна армія; оберігати спокій простих людей буде сильна професійна армія;*

5) стратегія апелювання до сімейних цінностей: *покращення умов для материнства і дитинства; діти – наше майбутнє; я радикально покращу умови для материнства і дитинства; Українці більше народжуватимуть дітей; наші діти та онуки житимуть у новій Україні;*

б) нагромадження проблем, що є запланованими майбутніми змінами (тобто констатація проблем і запевнення виборців у тому, що завдяки цьому політичному діячу вони будуть вирішені): *я думаю ... про країну, в якій зупинені зростання безробіття та падіння рівня життя людей; про державу, де немає боротьби за повноваження між гілками влади, яка призводить до паралічу державної системи; про економіку, яка звільнилась від пут непорідних податків, бюрократії та корупції; безвідповідальність державної влади, відсутність професіоналізму; стабільну національну валюту без стрибків та потрясінь; зниження рівня безробіття; подолання кризи;*

7) стратегія ми-інклюзивного, єднання з народом: *ми повинні залишити багату країну своїм дітям та онукам; наші діти та онуки житимуть у новій Україні; у нас занадто багато справ, які ми зможемо зробити тільки спільно; ми всі – українці.*

Характерними особливостями аналізованого політичного тексту є повтори і метафори. На початку передвиборчої програми привертає увагу нанизування однотипних конструкцій: *Я думаю про майбутнє України. Про країну... Про державу... Про економіку... Про майбутнє...* Ці основні положення, власне, є стислим переказом наступних 5 сторінок. Наприкінці програми також ужито повтор, здійснено акцентування уваги на словосполученні *нова Україна*, що втілює ідею позитивних змін: *...житимуть у новій Україні... У новій Україні буде...*

З метою посилити емоційність політичної програми до тексту введено низку метафор: *про державу, де немає боротьби за повноваження між гілками влади, яка призводить до паралічу державної системи* (метафора хвороби); *про економіку, яка звільнилася від пут непомірних податків* (метафора боротьби); *вжити термінові заходи для оздоровлення економіки країни* (метафора хвороби); *оживити банківську систему та кредитний ринок* (метафора життя/смерті) та ін.

З-поміж синтаксичних засобів у програмі варто відзначити градацію: *Що нам заважає? Безвідповідальність державної влади, відсутність*

професіоналізму та політичної волі; сільським жителям необхідні всі базові елементи сучасної інфраструктури: газ, світло, водопостачання, дороги, телефон та Інтернет – на рівні, доступному мешканцям міст.

Для окреслення найбільш гострих проблем використано риторичне запитання «Що нам заважає?» з метою активізації уваги електорату.

Після викладу основних положень як підсумок вжито окличне речення **УКРАЇНА БУДЕ СИЛЬНОЮ!**, що має допомогти виборцю зробити такий висновок: держава стане сильною тільки тоді, коли на пост президента України прийде С. Тігіпко. Цей прийом є також своєрідною маніпуляцією.

Останній абзац програми має особливе навантаження, оскільки він вирізняється з-поміж інших нагромадженням кількох маніпулятивних стратегій, активізацією засобів вербалізації одночасно кількох комунікативних ролей – «Відповідальний», «Лідер-що-єднає» і «Віруючий». Для першої комунікативної ролі властиві комісиви, які визначають високий рівень власної відповідальності перед слухачем: *і перед усім українським народом клянусь; я доб'юся ухвалення пакету законів; я зроблю...* Для другої – часте вживання назви країни (офіційна назва країни *Україна* зустрічається в програмі 25 разів). Третя комунікативна роль характеризується використанням релігійної лексики: *у це я свято вірю; незалежно від національності та віросповідання; свободи віросповідання.*

Аналіз тексту програми засвідчує важливість розвитку та змін у всіх сферах людського життя (див. додаток Б). Співвідношення різних сфер людського життя наочно демонструють такі кількісні дані: *економічна – 7,1%, соціальна – 10,1%, політична – 14,3%, духовна – 0,3%, екологія – 0,4%.*

Отже, політична програма містить різнотипні засоби впливу на виборця: образні звороти, оцінну лексику. З метою навіювання власних поглядів електорату і здобуття влади у проаналізованій програмі використано маніпулятивні стратегії. Досліджувана модель програми є досить вдалою, оскільки використано кілька взаємопов'язаних стратегій і комунікативних ролей. Домінувальною є комунікативна роль «**Компетентний керівник**».

Зазначимо, що вона корелює із соціальною роллю Президента – главою держави, адже саме він прямо чи опосередковано керує більшістю державних справ. У цьому випадку цією більшістю є політичні та соціальні питання.

2.6. Аналіз передвиборної програми І. Шевченка (2019 р.)

Як ми зазначали, кожна політична програма супроводжується рекламним слоганом, або гаслом. В І. Шевченка таким виступає назва програми: «Успішна Україна». Це стверджувальне речення, в якому окреслена перспектива на майбутнє шляхом уведення позитивно оцінної лексеми *успішна*. Через вживання назви країни гасло такого типу закріплюється у свідомості людей як пов'язане з державними інтересами.

Текст програми розпочинається з окличного речення: «**Я вірю в Україну!**». Цікаво, що воно повністю співзвучне з гаслом Ю. Тимошенко у 2019 році «Вірю в Україну» [26], яка, в свою чергу, «запозичила» його з президентської кампанії В. Ющенко 2004 року [40].

Аналізована програма ґрунтується на комунікативній ролі «**Керівник**». Об'єктиваторами зазначеної комунікативної ролі виступають:

1) «Я-висловлювання», що містять позитивну самопрезентацію діяльності / компетентності політика на займаній посаді: *Я вірю ... (5 разів); я переконаний...; я мав можливість спокійно жити...; я вирішив...; я зможу стати справжнім гарантом;*

2) стратегія апелювання до базових потреб людини (життя, здоров'я, безпека, мир): *вони не хочуть дихати забрудненим повітрям, пити нечисту воду та їсти неякісні продукти; армії – добровільність, повага, високі зарплати, найкраще озброєння та забезпечення;*

3) стратегія апелювання до сімейних цінностей: *вони бояться за своїх дітей; більшість з них повернулися б в Україну і виховували своїх дітей на рідній землі; ви проголосуєте за краще майбутнє для Вас та Ваших дітей і онуків;*

4) стратегія нагромадження проблем, окреслення плану їх вирішення: *до 1991 року національною ідеєю було здобуття незалежності... Фактична незалежність у нас дуже обмежена... Ми все ще є залежними... Для того аби стати дійсно незалежними, ми маємо стати успішними;*

5) стратегія Ми-інклюзивного: *ми всі разом побудуємо успішну Україну; разом ми переможемо і побудуємо успішну Україну; ми її отримали; ми все ще є незалежними; ми маємо стати успішними;*

У програмі використано такі мовні засоби:

1) метафора природного явища: *Україна перебуває на межі колапсу, хаосу;*

2) фразеологізм на позначення розумових здібностей людини: *здоровий глузд;*

3) знижена лексика з виразною негативною оцінкою: *шароварний патріот, ненажерливі олігархи.*

Не можна не звернути увагу на два тематичні абзаци: біографія кандидата й опис «Президента нової якості». Роздуми про вимоги до нового президента повністю збігаються з біографічними відомостями політика. Це є натяком, що «Президент нової якості» – не вигадка, його не потрібно шукати, саме таким є І. Шевченко.

Кількісний аналіз тексту програми також засвідчує важливість розвитку та змін у всіх сферах людського життя (див. додаток Б). Співвідношення різних сфер людського життя наочно демонструють такі кількісні дані: *економічна – 7,3%, соціальна – 8,4%, політична – 12,6%, духовна – 0,2%, екологія – 0,9%.*

Отже, програма містить велику кількість обіцянок, але немає жодного натяку на шляхи їх реалізацій, тому аналізований документ має маніпулятивний характер. Контент-аналіз показав, що ядром політичної програми політика є політична сфера.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підстави зробити такі висновки.

Політична програма має підґрунтям законодавчу базу України і є агітаційним матеріалом, що потужно впливає на людську свідомість. Усі політичні програми супроводжуються слоганом, який має на меті стисло та лаконічно передати важливі аспекти програми кандидата у Президенти.

Єдиної думки щодо тлумачення комунікативної ролі не існує, що зумовлено різницею підходів до інтерпретації ролі як одного з базових елементів комунікативного іміджу.

У проаналізованому матеріалі яскраво реалізовано 9 комунікативних ролей: Відповідальний, Віруючий, Демократ, Захисник, Керівник, Компетентний керівник, Лідер-що-єднає, Патріот, Сім'янин. Типово в межах політичної програми поєднано кілька комунікативних ролей, але одна виразно домінує.

В українській політичній слоганістиці зафіксовано такі тенденції: вживання розповідних речень; використання гасла не для лаконічного інформування про напрямки діяльності, а для репрезентації кандидата, його особистісних якостей; використання великих літер, графічних засобів (напівжирне написання літер, курсив).

Типовими прийомами, реалізованими у програмах кандидатів у Президенти України, виявились:

- побудова «свого кола» і звернення до опозиції «свій – чужий»;
- введення мовних засобів різних типів: образних зворотів різних типів (метафор, фразеологізмів, перифраз і под.), повторів, градацій, графічних засобів та ін.;
- поєднання кількох (типово двох) комунікативних ролей і відповідно мовних засобів, використовуваних для їхнього оформлення;

– використання комунікативних стратегій апелювання до базових потреб, узяття відповідальності, нанизування проблем, окреслення плану майбутніх змін, перелічування досягнень, єднання та усупільнення відповідальності, Ми-інклюзивного.

За даними здійсненого контент-аналізу текстів політичних програм, усі політики позиціонують важливість і потребу змін у п'яти сферах людського життя: політичній, економічній, соціальній, духовній сферах та у сфері екології. Проте у програмах В. Бойка, О. Ляшка, С. Тігіпка, І. Шевченка кількісно домінує політична лексика, у Г. Балашова – економічна. У програмі В. Зеленського основна увага сконцентована на соціальних питаннях.

Перспективи подальших досліджень політичних програм полягають в аналізі інших зразків цього жанру для визначення мовних засобів впливу на електорат з метою встановлення або утримання влади. Важливим аспектом подальших досліджень є також напрацювання прийомів захисту від маніпулятивних стратегій і тактик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 14. 81 с.
2. Алексієвець О. М. Історія та сучасність політичної лінгвістики. *Україна-Європа-Світ*. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль, 2012. № 9. С. 248–255.
3. Антемюк В. Інституційний імідж політичної партії. *Віче*. 2009. №10. С. 2–3.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 342 с.
5. Башук А. І. Комунікативно-стратегічний аналіз політичного тексту. Ученые записки Таврического национального университета им. В. Вернадского. Серія: Филология. 2006. Т. 19 (58). № 2. С. 167–171.
6. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Зарубежная политическая метафорология : монография. Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т, 2008. 248 с.
7. Вегеш М. М. Політологія: підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Київ : Знання, 2008. 384 с.
8. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. упоряд. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 992 с.
9. Весельська Л. Особливості впливу політичної реклами на формування громадської думки в період підготовки та проведення виборчих кампаній. *Вісник Книжкової палати*. 2008. № 10. С. 45–48.
10. Волчанська Г. В., Чорна О. О. Комунікативні засоби творення опозиції «свій – чужий» у політичному дискурсі. *Матеріали XI Міжнародної наукової конференції «Семантика мови і тексту»*, 26-28 вересня 2012 р. Івано-Франківськ : Плай, 2012. С. 92–96.
11. Данильченко Н. И., Харитоновна М. М. Коммуникативная стратегия убеждения : тактики лидера. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Ізмаїл, 2002. Вип. 12. С. 110–113.

12. Дюверже М. Политические партии. Москва : Академический Проект, 2002. 560 с.
13. Загнітко А. П. Сучасний політичний газетний дискурс: риторика і синтаксис. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Т.16 Донецьк : Східний видавничий дім, 2007. С. 5-20.
14. Захарчук Е. А. Особенности формирования современной русской терминологии предпринимательства : Дисс. ... канд. филол. наук. КНУ им. Т. Шевченко. Киев, 2002. 203 с.
15. Кондратенко Н. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності. Одеса : Чорномор'я, 2007. 156 с.
16. Кондратенко Н., Стрій Л., Билінська О. Лінгвопрагматика політичного дискурсу: типологія мовленнєвих жанрів: монографія; за заг. ред. Н. В. Кондратенко. Одеса : Астропринт, 2019. 236 с.
17. Котюк І. І Основи правознавства : підручник. Київ : Генеза, 2003. 320 с.
18. Методичний посібник з громадянської освіти та політичної просвіти. URL : <https://www.austausch.org/zanjattja-1-5> / (дата звернення 25.12.2019).
19. Морозова И. Слагая слоганы. Москва : РИП-Холдинг, 2006. 174 с.
20. Национальная политическая энциклопедия. URL : <http://politike.ru/termin/programma-politicheskaja.html> (дата звернення 25.12.2019)
21. Передвиборча програма С. Л. Тігіпка 2010 р. URL : <https://cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011.html> (дата звертання: 29.12.2019 р.)
22. Передвиборча програма Балашова Г. В. 2019 р. URL : <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=209pt001f01=720.html> (дата звертання: 05.01.2020)
23. Передвиборча програма Бойка Ю. А. 2014 р. URL : <https://election.com.ua/boiko2014ppua/> (дата звертання: 10.10.2019)

24. Передвиборча програма Зеленського В. О. 2019 р. URL : <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=233pt001f01=719.html> (дата звертання: 28.11.2019)
25. Передвиборча програма Ляшка О. В. 2019 р. URL : <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=220pt001f01=719.html> (дата звертання: 28.11.2019)
26. Передвиборча програма Тимошенко Ю. В. 2019 р. URL : <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=225pt001f01=720.html> (дата звертання: 15.01.2020)
27. Передвиборча програма Шевченка І. А. URL : <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=220pt001f01=720.html> (дата звертання: 15.01.2020)
28. Передвиборча програма Ющенко В. А. 2004 р. URL : <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011> (дата звертання: 05.01.2020)
29. Політична ідеологія у діяльності політичних партій. URL : https://vuzlit.ru/39037/politichna_ideologiya_ideyno_teoretichniy_fundament_rozrobki_politichnoyi_platformi_partiyi (дата звернення 01.01.2020)
30. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
31. Романова Т. В. Коммуникативный имидж и речевой портрет современного политика. *Политическая лингвистика* / гл. ред. А. П. Чудинов. Екатеринбург : ГОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т», 2009. Вып. (1) 27. С. 109–117.
32. Семенюк О. А., Чорна О. О. Комуникативний імідж українського президента (порівняльний діахронічний аспект). *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Філологія. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2012. Випуск 4. Том 17. С. 107–114
33. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ : Ін Юре, 2009. 276 с.



34. Сергієнко Н. О. Психологічні прийоми в політиці. Київ : Вид-во МАУП, 2006. 112 с.
35. Степанова М. М. Лексические особенности предвыборного дискурса США. *Активные процессы в различных типах дискурсов : политический, медийный, рекламный дискурсы и интернет-коммуникация.* Материалы международной конференции 19-21 июня 2009 года. Москва – Ярославль : Ремдер, 2009. С. 482–486.
36. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. Воронеж : Полиграф, 2001. 252 с.
37. Філософія політики : [підручник] / авт.-упоряд.: В. П. Андрущенко (кер.) та ін. Київ : Знання України, 2003. 400 с.
38. Чорна О. О. Комунікативний імідж президента : Монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 300 с.
39. Чудинов А. Н. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка. Издание третье. Издание В. И. Губинского, 1910. URL : <http://www.inslov.ru/html-komlev/s/slogan.html> (дата звернення 01.01.2020)
40. Ющенко В. А. Вірю в Україну. URL : <https://www.university.com/index.php?showtopic=970> (дата звернення 10.01.2020)
41. Cottam M., Dietz -Uhler B., Mastors E., Preston T. Introduction to Political Psychology. London : Lawrence Erlbaum Associates Inc., 2004. 343 p.
42. Dijk T. A. van., Kintsch W. Strategies of Discourse Comprehension. New York : Academic Press, Inc., 1983. 389 p.
43. Giddens A. Sociology. 5-th ed. Cambridge : Polity Press, 2006. 1094 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Гра «Політичний лінгвіст»

1) Гральне поле.

11 Ознайомтесь із текстом політичної програми та визначте комунікативну роль політика за О.Чорною	12 Проналізуйте гасло ЦВК	13 Проналізуйте гасло ЦВК	16 Ознайомтесь із текстом політичної програми та зазначте, які комунікативні стратегії використано
10 Визначте, про який жанр політичних текстів йде мова? ”””” +  +  3=a	 		17 Визначте, про який жанр політичних текстів йде мова? ”” +  +  +  2=Г
9 Ознайомтесь із текстом політичної програми та зазначте, які комунікативні стратегії використано			18 Ознайомтесь із текстом політичної програми та визначте комунікативну роль політика за О.Чорною
8 Ознайомтесь із текстом політичної програми та визначте комунікативну роль політика за О.Чорною	 		19 Ознайомтесь із текстом політичної програми та зазначте, які комунікативні стратегії використано
7 Визначте, про який жанр політичних текстів йде мова? ”” мова? “”””  +  +  7=я			20 Визначте, про який жанр політичних текстів йде мова? ’ “”””  +  +  3=В
6 Ознайомтесь із текстом політичної програми та зазначте, які комунікативні стратегії використано	3 Проналізуйте гасло ЦВК	3 Проналізуйте гасло ЦВК	1 Ознайомтесь із текстом політичної програми та визначте комунікативну роль політика за О.Чорною

2) Правила гри.

Кількість учасників: від 2-х до 4-х гравців (команд).

Комплектація гри:

- Гральне поле – 1 шт.
- Гральні фішки – 4 шт.
- Гральний кубик – 1 шт.
- Картки «Проаналізуйте гасло» - 6 шт.
- Картки «ЦВК» - 6 шт.



Правила гри:

Відокремте картки «Проаналізуйте гасло» і «ЦВК», покладіть їх на відповідне місце на гральному полі. Усі картки повинні лежати зворотною стороною доверху.

Кожен гравець (команда) обирає собі гральну фішку та ставить її на полі «Старт».

Один з учасників обирається «Головою ЦВК». «Голова ЦВК» може обмежитися цією роллю, або, як інші учасники, брати участь у грі. «Голова ЦВК» оцінює відповіді учасників і виставляє їм відповідні бали.

Номер поля	Кількість балів
1, 8, 11, 18	7
2, 5, 12, 14	1
3, 4, 13, 15	3
6, 9, 16, 19	8
7, 10, 17, 20	6

Щоб розпочати гру, необхідно розіграти право першого ходу. Для цього всі гравці кидають кубик. Починає гру той, у кого на кубику випадає більша кількість балів.

Хід гри:

Отже, кидайте кубик і починайте рухатися з поля «Старт» за годинниковою стрілкою. Потрапивши фішкою на будь-яке поле, гравець (команда) має виконати завдання, що там зазначено. Відповідаючи правильно, гравець (команда) отримує максимум балів (див. Таблицю оцінювання).

Гравець (команда), потрапивши у сектор «ЦВК», «Проаналізуйте гасло», тягне з колоди картку. Зазначена умова є обов'язковим правилом її виконання.

Викладач вирішує, коли кінець гри.

Переможцем є гравець (команда), яка набрала більшу кількість балів. Він отримує посвідчення *Політичного лінгвіста* та +5 балів за роботу на практичному занятті. Усі інші гравці отримують 2,5 бали за роботу.

3) Картки.





Запропонуйте слоган для політичної програми політика, для якого першочерговим питанням є зупинення війни



ЗМІНИМО УКРАЇНУ РАЗОМ!



Сильний президент – порядок в країні!



Ні обіцянок, ні пробачень



Захистимо та відродимо.



Сильний президент - сильна країна.



Вітасмо!
Ви отримали посвідчення
Політичного лінгвіста.



4) Передвиборчі програми.

ПЕРЕДВИБОРЧА ПРОГРАМА КАНДИДАТА НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

Я розповім Вам про Україну своєї мрії.

Україну, де стріляють лише салюти на весіллях та днях народженнях.

Україну, де відкрити бізнес можна за годину, отримати закордонний паспорт – за 15 хвилин, а проголосувати на виборах – за одну секунду в Інтернеті.

Де немає оголошень «Робота в Польщі». А в Польщі є оголошення «Робота в Україні».

Де в молодій сім'ї є один клопіт – обрати квартиру в місті чи замський будинок.

Де лікарі та вчителі отримують реальну заробітну плату, а корупціонери – реальні строки.

Де недоторканими є Карпатські ліси, а не депутати.

Де бабуся отримує гідну пенсію, а не інфаркт від рахунку за комуналку.

Де підставою призначення на посаду стають розум, освіта, талант і совість, а не те, що разом хрестили дітей.

Де дороги є, а дурнів – немає.

Це – Україна реальної та здійсненої мрії. Україна найближчого майбутнього.

Україна, в яку повертаються.

Україна, якою ми будемо пишатись та цінувати, а всі решта – знати і поважати.

Україна – з якої не поїдуть наші діти.

А тепер про те, як це зробити.

Те, що я презентую – це не просто моя програма. Це мої цінності. Це те, у що я вірю і чому готовий служити.

Народовладдя через референдуми

Одразу хочу запевнити – іду на один термін, щоб змінити систему заради майбутнього.

Торгувати принципами, репутацією, країною заради збереження влади не стану. Буду чесним та відданим Україні та передам її в руки нового покоління політиків.

Хочу нагадати, що саме воля народу, висловлена на референдумі 1 грудня 1991 року – народила Україну як державу. З того часу в нас не було референдумів, на яких народ би щось вирішував.

Мій перший законопроект: «Про народовладдя». У ньому ми разом закріпимо механізм, за яким тільки Народ України буде формувати основні завдання для влади через референдуми та інші форми прямої демократії. В сучасній Україні це повинно відбуватись із максимальним використанням новітніх технологій.

Людина – вища цінність

Держава для Людини, а не Людина для держави. Повага до людської гідності повинна стати основним принципом у діяльності держави. Реформи повинні позитивно відобразитись на кожній Людині, а не на десятиох сім'ях.

Моя мета побудувати державу, яка надає своїм громадянам якісний сервіс. Для цього потрібно максимально скоротити кількість функцій держави.

Менше Держави в житті Людини, більше Людини в житті Держави!

Справедливість і Рівність усіх перед Законом

Справедливість – основа довіри у суспільстві. Немає довіри – немає держави.

28 років нам обіцяють суспільство рівних можливостей, натомість щоразу поділяють нас за різними ознаками. Насправді є тільки один поділ: ми і вони. Ми – це Народ України. Вони – це «політичні пенсіонери», які кочують із влади до опозиції, з партії в партію і постійно створюють собі вигідне місце, прикриваючись недоторканністю.

Впроваджувати рівність та справедливість почну із себе. Мої законопроекти у цьому напрямі: «Про зняття недоторканності з Президента України, народних депутатів і суддів»; «Про імпічмент Президента України»; «Про відкликання народного депутата України».

Ніяких «корочок», ніякого «телефонного права». Невідворотність відповідальності та справедливе і законне покарання – основа чесної України.

Вибори до Парламенту та місцевих рад мають відбуватись за відкритими списками. «Кнопкодавство», «депутатські прогули» – автоматична підстава до позбавлення депутатського мандату.

Судова гілка влади повинна стати Владою, а не прислужником у Президента, уряду, Парламенту, місцевої влади. Ми повернемо довіру і повагу до суду. Для простих спорів – мирові судді, які обираються народом. Для кримінальних злочинів – ефективний суд присяжних, який складається з народу.

Безпека Людини. Безпека Країни

Ми повинні вибороти мир для України. Перед гарантами за Будапештським меморандумом і партнерами з ЄС ми ставитимемо питання підтримки України у прагненні завершити війну, повернути тимчасово окуповані території і змусити агресора відшкодувати завдані збитки. Здача національних інтересів і територій не може бути предметом жодних перемовин.

Професійна армія має стати школою лідерства і свободи. Армія повинна бути престижною службою, де отримані навички і знання будуть успішно застосовані і в реальному секторі економіки. Бюджет на армію має перестати бути «годівницею» для «кабінетних генералів», а повинен забезпечити гідні умови служби і розвиток солдата.

Рух України до НАТО та інших безпекових об'єднань – запорука нашої безпеки, в яку я вірю, та яка повинна отримати підтвердження через всеукраїнський референдум. Моє завдання зробити так, щоб зарплата військовослужбовців була на рівні натівських стандартів.

Органи правопорядку повинні припинити займатись економічним тиском на бізнес і повернутись до виконання своїх прямих обов'язків із забезпечення безпеки громадян. Час повернути довіру до правоохоронних органів, яку ми плекали на початку реформи. СБУ не буде займатись економічними злочинами.

Заможний громадянин – заможна держава

Головна мета моєї діяльності – заможний Українець. Наш вибір – економіка, зорієнтована на потреби кожного громадянина.

Всі роки влада штучно створювала ситуацію, за якої чесно вести бізнес в Україні для підприємця було практично неможливо. Тому ми запровадимо одноразову «нульову декларацію» для бізнесу. Кожен бізнесмен за 5% зможе задекларувати та легалізувати свої доходи. Отримані кошти підуть на зменшення тарифного навантаження для малозабезпечених. Пройшовши «економічне чистилище», кожен отримає шанс у подальшому чесно вести бізнес в країні.

Першочергові завдання розвитку економіки: детінізація економіки, свобода конкуренції, розвиток внутрішнього виробництва, довгострокове недороге кредитування. Я, як Президент, буду гарантом кожному великому інвестору, який прийде в Україну.

Податки стануть простими і зрозумілими. Заміна податку на прибуток податком на виведений капітал дасть бізнесу більше свободи для розвитку і знизить адміністративний тиск. Платити податки мають всі.

Бюджет держави повинен стати народною казною, а не системою забаганок народних депутатів.

Формування прозорого ринку землі.

Україна повинна перейти на забезпечення своїх потреб за рахунок власних енергетичних ресурсів, ставши згодом їх експортером на європейський ринок.

Необхідно впровадити економічний паспорт українця. Кожна дитина матиме право накопичувати на своєму рахунку частину від реалізації державою природних благ (надра, землі тощо). Після досягнення повноліття дитина отримає ці накопичення як власний стартовий капітал. Українець повинен стати основним акціонером України!

Найбільша країна Європи не може бути найбіднішою.

Не боротьба з корупцією, а перемога над нею

«Не вкради!» – основна заповідь у боротьбі з корупцією.

Нульова толерантність до корупції на всіх рівнях. Підозрюваний у корупції не вийде під заставу. Засуджений за корупцію отримає конфіскацію майна і довічну заборону обіймати державні посади. Викривач корупції перебуватиме під захистом держави та отримуватиме матеріальне заохочення. Я сам не крав і нікому не дозволю!

Новоствореним антикорупційним органам і Вищому антикорупційному суду – максимальну державну підтримку для ефективного виконання їх завдань.

Чесні посадовці отримують гарантовані гідні заробітні плати, відкриті конкурси на посади, високий соціальний статус і державне страхування.

Моя ціль – повна відкритість діяльності влади, автоматизація публічних процесів онлайн, зведення всього функціоналу держави до розмірів смартфона.

Мета: не брати, не давати, а хто не зрозумів – саджати!

Здорова та освічена нація

Професії лікаря та вчителя повинні стати престижними і високооплачуваними.

Лікарні і школи отримують сучасне обладнання, оновлять свою інфраструктуру. Скоротимо адміністративну надбудову системи охорони здоров'я та освіти.

Найважливіший крок в охороні здоров'я – перехід до страхової медицини. Пацієнт буде сам визначати програму страхування, обирати заклад, лікаря, спосіб лікування. Базовий рівень страхування для малозабезпечених верств населення – за рахунок держави.

Ліки, які пройшли реєстрацію в країнах ЄС та США, не будуть отримувати додаткових дозволів в Україні.

Велика увага – медицині профілактичній. Хвороби треба запобігати, а не лікувати. Програма популяризації здорового способу життя. Введення обов'язкового безкоштовного щорічного медичного огляду.

Освіта – це майбутнє нації! Початкова освіта повинна формувати дитину щасливу. Загальна освіта – людину сучасних знань. Професійно-технічна освіта – людину, яка вміє. Вища освіта – людину майбутнього.

Ми запровадимо принцип «гроші ходять за талановитим студентом». Кожен шкільний геній отримає освітній ваучер, який зможе витратити на навчання у будь-якому обраному ним закладі вищої освіти.

Створимо всі умови для того, щоб державні та приватні заклади освіти отримали рівні права. Держава гарантуватиме прозоре та легке ліцензування, підтримку і розвиток приватної освіти. Ми відкриємо український ринок для кращих іноземних закладів освіти.

Світ вдосконалюється щодня. Тому наш принцип – «освіта впродовж всього життя». Кожен матиме шанс підвищити свій рівень до того, який є затребуваним на ринку сьогодні.

Українці – нація, яка навчається!

Комфортна країна

Україна повинна стати країною, де зручно і затишно всім.

Молоді – якісну освіту, працевлаштування, простір для самореалізації. Відновимо програми молодіжного житлового кредитування. Молодим підприємцям – державну підтримку і рік пільгового оподаткування.

Старшому поколінню – гідне пенсійне забезпечення. Перехід від солідарної до накопичувальної пенсійної системи. Всі страхові накопичення, зроблені людиною за життя, не будуть пропадати у фондах, а переходитимуть у спадщину. Ми забезпечимо монетизацію пільг і субсидій.

Країна потребує капітального ремонту інфраструктури. Будівництво доріг за європейськими стандартами, автоматичний контроль ваги та швидкості автомобілів, відновлення аеропортів у кожному обласному центрі, підписання угоди «Відкрите небо» з ЄС, усунення монополізму на транспорті – мої пріоритети.

Для рівного розвитку регіонів ми перестанемо концентрувати центральні органи влади у Києві. Влада повинна бачити проблеми на місцях, а не з вікон своїх київських кабінетів. Це підніме благоустрій у регіонах і дасть шанс працевлаштування на місцях.

Ми створимо умови, щоб люди, які роз'їхались по світу, мали б бажання повернутись додому. «Хочу виїхати» ми повинні замінити на «хочу повернутись».

Екологія країни – це інвестиція в майбутні покоління. Введення європейських стандартів промислового і продовольчого виробництва. Україна має стати світовим екологічним продовольчим супермаркетом.

Сортування та переробка сміття, відмова від пластику, контроль за вирубкою лісів, забрудненням річок, виснаженням чорноземів – наш внесок у майбутнє країни.

Електронна країна

Держава забезпечить всіх мешканців доступом до швидкого Інтернету. Ми сприятимемо розвитку цифрової грамотності населення незалежно від віку.

Уся інформація про формування та використання бюджетів, проведення тендерів, закупівель, аукціонів буде доступною всім. Публічні процеси будуть автоматизовані, адже комп'ютер хабаря не бере. Послуги, які можуть надаватись електронно, будуть впроваджені першочергово.

Громадяни України отримають можливість долучатись до прийняття важливих рішень влади через мережу Інтернет, зокрема і до голосування на виборах і референдумах.

Україна має всі підстави стати одним з найбільших у світі хабів для стартапів та високотехнологічного виробництва.

Подивимось правді в очі. Україна, яка 28 років будувалась руками «професійних державотворців», на сьогодні є просто неконкурентоспроможною у світі. Сучасні політики пов'язані давніми образами, кумівством, бізнес-проектами, не здатні змінити Україну.

Україна сьогодні потребує не просто нових облич. Вона потребує **НОВИХ ІДЕЙ!** Моє головне завдання – привести до влади порядних і патріотичних фахівців.

Треба міняти країну і змінюватись самим. Треба брати відповідальність на себе і показувати приклад майбутнім поколінням. Треба єднатись усім, хто незалежно від статі, мови, віри, національності просто **ЛЮБИТЬ УКРАЇНУ!**

ЗМІНИМО УКРАЇНУ РАЗОМ!

ПЕРЕДВИБОРНА ПРОГРАМА КАНДИДАТА НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ СЕРГІЯ ЛЕОНІДОВИЧА ТІГІПКА

Тігіпко Сергій Леонідович

1960 року народження, економіст, безпартійний, проживає в місті Києві. Віце-прем'єр-міністр України з питань економіки (1997-1999), Міністр економіки України (1999-2000). Голова Національного банку України (2002-2004).

УКРАЇНА: ПРОЕКТ РОЗВИТКУ

Я думаю про майбутнє України. Про країну, в якій зупинені зростання безробіття та падіння рівня життя людей. Про державу, де немає боротьби за повноваження між гілками влади, яка призводить до паралічу державної системи. Про економіку, яка звільнилася від пут непомірних податків, бюрократії та корупції. Про майбутнє великої країни, де живуть красиві та успішні люди. Що нам заважає? Безвідповідальність державної влади, відсутність професіоналізму та політичної волі.

Я йду в Президенти України, щоб повернути втрачену довіру народу до влади. Ми повинні залишити багату країну своїм дітям та онукам. Я вважаю, що головною ціллю, яка об'єднає український народ, має стати соціально-економічний розвиток. Коли забезпечений громадянин пишатиметься життям та роботою в своїй країні. Я вірю, що Україна буде сильною!

Я вважаю, що Україну до успіху може привести новий довгостроковий курс країни, який базується на трьох важливих складових. Це:

1. Конкурентоспроможна економіка.
2. Сильна держава.
3. Розвинена демократія.

Реалізації цих трьох пунктів програми я хочу присвятити п'ять років свого президентського правління.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА ЕКОНОМІКА. Економіка понад усе

Я за:

- невідкладне оздоровлення економіки країни;
- стабільну національну валюту без стрибків та потрясінь;
- відновлення банківської системи та поновлення кредитування;

- зниження рівня безробіття за рахунок реалізації державних інвестиційних проектів;
- захист та відновлення внутрішнього виробництва в країні;
- розвиток великотоварного сільського господарства;
- прозорі операції на земельному ринку країни;
- спрощення податкової системи;
- зменшення податкового навантаження з метою детінізації економіки;
- розвиток інноваційного сектору економіки;
- глибоку реформу сфери ЖКГ, спрямовану на підвищення якості послуг;
- послідовну реформу системи охорони здоров'я.

Підніmemo економіку – підніmemo країну

Необхідно вжити термінові заходи для оздоровлення економіки країни. Завдання з подолання кризи та створення умов для економічного зростання я вважаю першочерговими пріоритетами влади.

Валюта й кредити

Одним із першорядних завдань я бачу оживити банківську систему та кредитний ринок. Найбільш ефективним засобом стане створення державного Банку Розвитку, який візьме на себе функцію розпорядника бюджетних та емісійних коштів. Я не допущу кримінальних валютних спекуляцій – гривня має всі підстави бути стабільною.

Інфраструктурні проекти

Я збираюсь розпочати реалізацію великих державних інвестиційних проектів, котрі допоможуть різко знизити рівень безробіття та пожвавити промислове виробництво. У першу чергу – це будівництво доріг і мостів. Україна не може ефективно розвиватися за нинішнього дефіциту транспортних магістралей. Необхідно стягнути країну високотрасними дорогами між обласними центрами.

Захистити вітчизняного виробника

Для захисту та відновлення внутрішнього виробництва я збираюся переглянути та розширити перелік товарів, що оподатковуються 13-відсотковим митом при ввезенні в країну. Це дозволить пожвавити виробництво та повернути людей на робочі місця.

Україна – житниця Європи

Я за створення великотоварного сільського господарства. Село повинне перетворитися на зону розвитку. Сільським жителям необхідні всі базові елементи сучасної інфраструктури – газ, світло, водопостачання, дороги, телефон та Інтернет – на рівні, доступному мешканцям міст.

Повернути землю людям

Я доб'юся ухвалення пакету законів «Про ринок земель в Україні», «Про державний земельний кадастр», «Про державний Земельний банк» та низки інших. Центральним елементом ринкової інфраструктури стане Земельний банк. Ця установа буде державним агентом на ринку землі, через нього проводитимуться усі операції з землею.

Дати свободу підприємцеві

Я виступаю за зменшення податкового навантаження. Спрощення податкової системи та зниження основних податків дозволить зробити перший крок до покращення інвестиційного клімату в країні та виведення бізнесу з тіні. Зниження податків не поширяться на підприємства, які продають за кордон сировину та напівфабрикати. Навпаки, я підтримуватиму виробників кінцевого продукту.

Розвивати інновації

Я збираюся створити умови та докласти максимум зусиль для підготовки інноваційного та технологічного прориву. Необхідні державні інвестиції в розвиток виробництва, що базується на інноваційних технологіях. Це єдиний шанс зберегти конкурентоспроможність української економіки в посткризовому світі. Я маю намір приділити особливу увагу розвитку нових галузей економіки, в основі яких – біологічні, інформаційні та нанотехнології, а також енергоощадні технології.

ЖКГ для людей

Я створю спеціальний державний комітет, який визначатиме ціни для громадян на основні комунальні послуги. А в самій системі ЖКГ організую конкурентне середовище з організацій, зацікавлених в кожному конкретному користувачеві комунальних послуг.

Здорова нація

Я за впровадження обов'язкового медичного страхування. За розвиток сімейної медицини та державної системи профілактики захворювань.

СИЛЬНА ДЕРЖАВА. Інтереси України понад усе

Я за:

- сильну президентську владу та дієвий механізм імпичменту, який забезпечить від узурпації влади;
- кардинальну реформу державного апарату;
- зменшення кількості регуляторних процедур;
- послідовну та наполегливу боротьбу з корупцією;
- підпорядкування зовнішньої політики держави національним економічним інтересам;
- багатовекторну міжнародну політику з метою пошуку партнерства;
- активну дипломатичну роль України у своєму регіоні;
- відновлення активних контактів з країнами Середньої Азії, а також Індією та Китаєм;
- рівноправні відносини з Євросоюзом;
- відновлення добросусідських стосунків з Росією;
- побудову сильної контрактної армії.

Сильний Президент – сильна країна

Я ініціюватиму прийняття нової редакції Конституції України. У ній буде зафіксована роль Президента та підконтрольного йому Уряду як реального та незаперечного центру державної та виконавчої влади.

Зупинити розкладання держави

Я маю намір провести глибокі зміни в системі державної служби, радикально підвищити її ефективність та ліквідувати підґрунтя для корупції. У першу чергу, будуть відмінені політичні квоти на державні посади. Буде введено заборону на політичну діяльність чиновників.

Дерегуляція в дії

Мною буде реалізована регуляторна реформа, яка в багато разів зменшить кількість погоджень та дозволів для ведення економічної діяльності та чітко окреслить повноваження чиновників.

Суворі боротьба з корупцією

Я почну комплексну цільову програму боротьби з корупцією. Передбачається широке застосування адміністративних покарань, а також заборони на професію, позбавлення пільгових пенсій, виселення з державних квартир.

Добитися поваги

Я вважаю за свій обов'язок підпорядкувати зовнішню політику економічним інтересам країни та захисту громадян України за кордоном.

Припинити шукати старшого брата

Я повернуся до багатовекторної міжнародної політики, розрахованої на встановлення взаємовигідних відносин з усіма країнами-партнерами України.

Відігравати свою роль в регіоні

Я збираюсь активізувати українську участь в Придністровському врегулюванні та відновити підтримку представників придністровської еліти, орієнтованих на Україну.

Ідемо на схід

Я маю намір відновити активні економічні контакти з Індією та Китаєм, повернути українські товари на середньоазійські ринки.

Україна – Європа, але не Євросоюз.

У відносинах з ЄС я буду проводити більш незалежну політику. Жорстко відстоюватиму інтереси українських громадян і компаній. Потрібно добиватися спрощеного візового режиму, аж до самої його ліквідації. Розвивати найактивніший діалог з ЄС – в інтересах України і в рамках угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі.

Україна – Росія: перезавантаження

Я виступаю за перезавантаження відносин з Росією. Необхідно припинити безапеляційну антиросійську риторику. Домогтися у відповідь від Росії шанобливого ставлення до України як суверенної держави. Відновити найширші гуманітарні відносини та економічні зв'язки, в тому числі у військово-промисловій галузі.

Нова воєнна доктрина

Я негайно розпочну розробку нової воєнної доктрини, виходячи з загроз і реалій сучасного світу. Нам потрібна мобільна професійна армія, з ефективною системою підготовки солдат і офіцерів резерву.

РОЗВИНЕНА ДЕМОКРАТІЯ. Людина понад усе

Я за:

- відкриті партійні списки на виборах усіх рівнів;
- передачу більшої частини повноважень органам місцевого самоврядування;
- реально незалежне правосуддя;
- побудову в країні громадянського суспільства;
- рівноправну внутрішню політику, включно з вирішенням мовного питання;
- відновлення системи якісної освіти в країні;
- покращення умов для материнства і дитинства.

Подивитися в очі виборцю

Я поверну персональну відповідальність депутатів перед виборцем. Верховна Рада і обласні ради будуть формуватися на основі відкритих партійних списків.

Тисячі центрів ініціатив на місцях

Я зроблю так, що всі ключові рішення, пов'язані з наданням публічних послуг громадянам, – будівництво шкіл і лікарень, прокладання нових доріг чи каналізації – ухвалюватимуться органами місцевого самоврядування. Їм буде передана більша частина владних повноважень.

Незалежне правосуддя

Я маю намір перебудувати судову систему. Гарантувати реальну незалежність суддів. Зробити правосуддя доступним для громадян.

Людина народжена вільною

Я виступаю за активний розвиток інститутів громадянського суспільства. Суспільства, яке неможливе без свободи слова, свободи віросповідання, права на зібрання та об'єднання, поваги до думки інших. Я зроблю все для встановлення суспільного контролю за діями влади через розвинені суспільні інститути та незалежні ЗМІ.

Українці мають розуміти одне одного

Я поверну російській мові статус мови міжнаціонального спілкування. Вважаю, що питання про статус будь-якої регіональної мови мають самостійно вирішувати органи місцевого самоврядування.

Відновити рівень освіти

У сфері освіти я збираюся вдосконалити систему загального тестування, забезпечити рівні умови для отримання вищої освіти. Але головне – підняти статус вчителя і викладача вищої школи. Оновлена система освіти забезпечить український інноваційний прорив.

Діти – наше майбутнє

Я радикально покращу умови для материнства і дитинства. Демографічна політика держави повинна підпорядковуватись інтересам конкретної сім'ї. Українці більше народжуватимуть дітей.

УКРАЇНА БУДЕ СИЛЬНОЮ!

На посту Президента країни я зроблю все, щоб Україна стала сильною, процвітаючою країною. Зміни відчує кожен українець. Люди стануть багатшими і будуть спокійно дивитися у власне майбутнє. Наші діти та онуки житимуть у новій Україні, де не буде корупції, убогства та свавілля чиновників. У новій Україні буде ефективна економіка, справедлива судова система, професійна влада. Оберігати спокій простих людей буде сильна професійна армія. Я зроблю українську науку основою для справжнього інноваційного та технологічного прориву. Українські землі знову віднайдуть свого господаря – українського трудівника. Але головне, чого я досягну, це об'єднання України. Наші суперечності відійдуть у минуле. У нас занадто багато справ, які ми зможемо зробити тільки спільно. Ми всі – українці. Незалежно від національності та віросповідання, незалежно від місця народження і політичних поглядів. Українець – це людина, яка любить Україну. У це я свято вірю. І перед усім українським народом клянусь – Україна буде сильною!

ПЕРЕДВИБОРНА ПРОГРАМА КАНДИДАТА НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ БОЙКА ЮРІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА

На початку 2014 року Україна опинилась у найскрутнішій політичній, економічній та громадянській кризі за весь період державної незалежності. Вперше український народ постав перед загрозою зникнення нашої країни у її звичних кордонах. Перед межею громадянського конфлікту, який несамовито розпалювали політики. Перед економічною прірвою, на дні якої чекає абсолютний колапс усіх систем життєзабезпечення держави.

У цей час Україна потребує кардинально нового принципу державного управління. Ми більше не можемо покладати всі свої надії і сподівання на один центр політичних рішень, на одного політичного лідера, який може неочікувано зникнути, залишивши свою країну на самоті. Саме тому я пропоную громадянам України обирати не ідеологію, а конкретні пропозиції змін у системі. Системі керування економікою, системі регіонального самоврядування, в решті решт, системі нашої взаємодії із усім світом.

Впевнений, що українці зможуть подолати жорстке випробовування, яке перед нами поставила історія. І цей період закладе фундамент нової держави – єдиної, вільної, сильної України.

Українці неодноразово доводили, що розколоти нашу державу не вдасться. Живий ланцюг рук від Луганська до Львова знищить будь-які зазіхання на нашу єдність. І цими самими руками ми збудуємо ту економіку, яка зробить Україну конкурентною, динамічною державою на світовій арені.

Мої цілі як кандидата на пост Президента України:

- 1. Зберегти цілісність країни та забезпечити взаємоповагу Заходу та Сходу**

Україна є єдиною великою родиною, хоча кожен із нас – особливий. Та наші особливості не можуть бути причиною сварок, як того часто хочуть радикально налаштовані злодії від політики. У нашому розмаїтті криється наше багатство. Україна унікальна поєднанням індустріального Донбасу та старовинної Львівщини, багатонаціональними мегаполісами на кшталт Києва та Одеси, високим рівнем поваги до наших сусідів незалежно від їхнього походження або мови, якою вони вітаються, читають вірші улюблених поетів чи освічуються в коханні.

Наше розмаїття є ключем до розвитку. І саме тому я докладу усіх зусиль до його збереження. Дві державні мови – українська та російська – стануть запорукою рівності наших прав за зразками Європи та Північної Америки.

2. Зробити Україну економічно сильною державою та створити передумови економічного зростання на десятиліття вперед

Останні роки уряд працював над тим, аби подолати наслідки світової економічної кризи. Можу стверджувати, що певні досягнення у нас були – ми змогли забезпечити поступове відновлення промислових показників, стабільність національної валюти, уникнути проблем із соціальними платежами.

Втім нова криза спіткала Україну в період глобальних змін. Сьогодні створюються нові фінансові центри, з'являються неочікувані та потужні гравці у традиційних та нових секторах економіки, йде кардинальна перебудова системи міжнародної торгівлі.

Але цей збіг дає нам шанс створити оновлену, динамічну економіку нашої країни, яка успішно відповідатиме на зовнішні виклики. Ми вміємо адаптуватися під зміни навколишнього світу – й саме зараз отримуємо можливість використати це вміння.

Нашими головними конкурентними перевагами є потужний аграрний сектор, унікальний за своїми параметрами енергетичний комплекс та величезний потенціал розробки та впровадження високих технологій.

Аби розкрити ці можливості ми маємо модернізувати нашу економіку, підвищити рівень виробництв до сучасних світових стандартів, забезпечити зацікавленість інвесторів до України. Й тоді ми зможемо бути сильною та надійною ланкою всесвітнього ринку продовольства, учасником нових енергетичних мереж та експортером найпрогресивніших технологій, якими користуються громадяни усіх країн світу.

Ми прямуємо до економічної взаємодії з усіма можливими країнами та економічними союзами. Наш єдиний економічний вектор – вектор українських національних інтересів.

При цьому українська держава має однаково захищати інтереси як великого, так і малого і середнього бізнесу. Великі економічні конгломерати відіграють важливу роль у глобальному просуванні інтересів країни, але українці повинні мати беззаперечну можливість створювати власний бізнес та реалізовувати власні таланти та амбіції.

3. Знищити тотальну корупцію, яка має стати хворобою з минувшини

За підрахунками Федерації роботодавців України, корумпованість чиновників коштує нашій державі та її народу мінімум 160 мільярдів гривень щорічно. Ця фантастична сума є тим самим гальмом, яке стримує необхідний розвиток України. До того ж корупція стала неприємним елементом нашого іміджу в очах міжнародних партнерів, які хибно вважають, ніби хабарництво є українською національною характеристикою.

З огляду на масштаб корупції, я пропоную ввести суворі заходи із знищення цього ганебного явища. Рецепт простий – максимальна прозорість взаємодії між бізнесом та

державою помножена на відмову громадян толерантно ставитись до спроб хабарництва. Україна має піти шляхом країн Південно-Східної Азії з точки зору спрощення та автоматизації державних послуг. Тільки таким чином, разом із жорстким покаранням для злодіїв, які посягають на економічні свободи українців, ми переможемо цей вкорінений вірус корупції.

4. Знизити податкове навантаження

За оцінками міжнародних аудиторських компаній, Україна й досі входить у десятку держав із найскладнішими податковими системами. Податкове навантаження становить до 44%. Недивно, що, за експертними даними, майже половина економіки залишається у тіні. Жоден уряд не знайшов у собі сил боротися із тиском на підприємців. Й тому сьогодні біля третини молодих українців у віці до 35 років працюють без жодного юридичного оформлення – як сучасні раби, що повністю залежать від волі роботодавця. Та й роботодавцям не позаздриш – адже половину зарплатного фонду вони мають віддавати в якості податків.

Немає більше можливості відкладати – ми маємо розірвати це замкнуте коло та ввести в Україні податкову систему, яка б стимулювала підприємництво та соціальну захищеність громадян.

5. Забезпечити широкі повноваження місцевих органів влади

Нові економічні умови диктують нову динаміку прийняття державних рішень – в першу чергу тих, що безпосередньо впливають на життя громадян українських регіонів. Й тому перерозподіл повноважень і можливостей між владним центром та владою у регіонах є тою дорожньою картою, за якою Україна рухатиметься у майбутнє.

Найвизначніші економіки світу демонструють пряму залежність успіху держав від сильного місцевого самоврядування. Починаючи від врахування культурних особливостей жителів того чи іншого краю та закінчуючи можливістю розпоряджатися зібраними податками, широкі повноваження регіонів є важелем розвитку цілих країн. Питання повноважень місцевих органів влади в Україні, їхньої відповідальності перед жителями (які безпосередньо контролюють можновладців) вже має перейти кордони риторичних суперечок. Єдиним джерелом влади в Україні є народ – і місцева влада має в першу чергу слугувати народові свого регіону.

Нагадаю, що боротьба за ефективний розподіл фінансових потоків з регіонів до центру, боротьба за право на власний голос та власну думку в свій час стали одними із головних причин розпаду Радянського Союзу. Ми маємо зберегти єдину Україну – і для цього мусимо дати сил місцевій владі.

6. Встановити нові соціальні стандарти

Україна має одне з найбільш соціально орієнтованих законодавств у світі. Але, як і багато вітчизняних законів, на жаль, ці норми існують лише на папірцях, на яких вони надруковані.

Частково це є проблемою неефективного державного управління. Частково – наслідком економічного занепаду. Я можу стверджувати – у разі зміцнення наших виробників та лікування економіки від її багаторічних хвороб, соціальні гарантії працюватимуть у повну силу.

Ми зможемо не тільки збільшити кількість робочих місць, які так потрібні ринку праці, але й забезпечити достойні заробітні плати та соціальні виплати українським громадянам. Зможемо гарантувати належний рівень медичного обслуговування та освіти – адже ці галузі не залежатимуть від тих копійчаних виплат, що сьогодні направляє держава, а опиратимуться на здоровий економічний комплекс. Українські лікарні перестануть лякати пересічних громадян й зможуть надавати їм сучасні, якісні послуги. А школи та виші, орієнтуючись на можливості та потреби української економіки, стануть надійним фундаментом успішного професійного життя випускників.

7. Добитися енергетичної незалежності держави та модернізувати її паливно-енергетичний комплекс

Технологічні можливості української енергетики є дуже високими у порівнянні з багатьма державами Європи. Втім, останні роки на розвиток ПЕК негативним, деструктивним чином впливають політичні суперечки та пов'язані з ними ринкові спекуляції. Вважаю, що енергетична незалежність є питанням безпеки будь-якої країни у ХХІ сторіччі, й тому пропоную рішучі дії щодо диверсифікації поставок енергоносіїв та встановлення обґрунтованих цін на них. Програми модернізації та економного використання усіх видів носіїв на українських виробництвах не тільки допоможуть знизити вартість вітчизняної продукції, але й суттєво вплинуть на екологію нашої держави.

Разом із тим, вважаю необхідним сприяти видобутку та виробництву енергоносіїв на нашій власній території, а також забезпечити безпеку інвестицій у паливному секторі. Таким чином ми зможемо зацікавити нашим ринком міжнародних інвесторів та створити конкурентне середовище – що завжди приносить позитивні результати споживачам.

Якщо ж Україна гарантуватиме свою надійність як транзитер енергоносіїв, ми отримаємо постійну та значну статтю прибутку національного бюджету.

8. Відстояти належну роль України у міжнародній спільноті та розвинути зв'язки зі світовими партнерами

Геополітичний вибір України, як показали події останнього часу, є питанням надзвичайної важливості не тільки для нашої власної країни, а й для усього Євразійського континенту – якщо не усього світу.

Вважаю, що зовнішній вплив не може визначати життєві інтереси українців. Саме тому наполягаю на тісній економічній інтеграції з Європейським Союзом та, водночас, розвитку торгівельно-виробничих зв'язків із Росією та країнами Митного Союзу, а також постійному розширенні географії наших економічних відносин по всій планеті.

Ми можемо та мусимо шукати нові ринки збуту нашої продукції, співпрацювати із окремими державами та міждержавними об'єднаннями над проектами у різних галузях промисловості. Це є наш історичний шлях – шлях держави на перетині цивілізацій. Це наша вища місія – підтримувати може й важкий, але життєво необхідний діалог із сусідами та партнерами здалеку.

Вірю, що з цим доленосним завданням ми з вами впораємось разом.

Шановні співгромадяни! Українці! Як ніколи раніше шляхи розвитку нашої держави є предметом палких обговорень у багатьох країнах. Але ми знаємо, що який би шлях ми не

обрали, будувати його маємо самі. Тільки так ми дійдемо до тої економічно сильної, безпечної та поважної держави, яку роками кожен з нас малював у своїй уяві.

Настав час перетворити ці мрії, ці уявні малюнки у вражаючу реальну Україну.

Бойко Юрій Анатолійович

ПЕРЕДВИБОРЧА ПРОГРАМА КАНДИДАТА НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЛЯШКА ОЛЕГА ВАЛЕРІЙОВИЧА

ПЛАН ЛЯШКА

Дорогі мої співвітчизники. Я написав цю програму сам, не залучаючи ніяких високооплачуваних експертів. Тому що і без них знаю, з якими проблемами стикаються українці щодня. Мені про них розповідають самі люди. Я написав цю програму зі слів шахтаря з Павлограда, фермера з Харківщини, лікаря з Чернігова та виховательки з Черкас. Я проїхав десятки тисяч кілометрів і провів сотні зустрічей по всій Україні. Занурювався під землю в шахту, щоб дізнатися справжню ціну вугілля. Ходив босоніж по селу, щоб не втратити зв'язок з рідною землею. Пропах фермою, щоб не забути смак справжнього молока та ще більше цінувати працю доярок. Побачив, як виглядає пекло, вкриваючись потом біля мартенівської печі.

Сьогодні можу впевнено говорити: я знаю, чим живе кожен українець. Я почну змінювати країну з простих речей.

Для початку зроблю так, щоб у кожного українця був повний холодильник, в якому м'ясо водиться щодня, а не лише на свята. Щоб бабуся не обирала – поїсти їй, полікуватися чи заплатити за комуналку. Щоб батьки не відмовлялися від дітей, бо їх нічим годувати. Щоб наші лікарі та вчителі не їхали в Польщу мити туалети, а мали гідну зарплату в Україні. Щоб кожна дитина, незалежно від статків батьків, мала можливість отримати професію. Щоб земля належала не олігархам, а селянам. Щоб вийти на вулицю було не страшно, купити шаурму в кіоску – безпечно для здоров'я, відкрити бізнес і працювати чесно – вигідно, тримати гроші в банках – надійно.

І, повірте, все це р е а л ь н о. Якщо мати політичну волю. У мене вона є.

ДОСИТЬ ХАОСУ І БАРДАКУ!

Бардак, хаос, розруха – це все наслідки того, що в державі немає сильної вертикалі, немає господаря, порядку і відповідальності. За те, що людям продають крейду замість таблеток, за те, що п'яні водії-мажори вбивають дітей на дорогах, за те, що люди труяться горілкою, яку бодяжать у підвалі. Правоохоронні органи закривають на це очі, бо зайняті політичними розправами на замовлення влади. В парламенті понад 400 «небожителів», з яких на роботу ходить від сили чверть. Президент, прем'єр і парламент борються між собою за владу. Вони всі думають про власні рейтинги та кишені – а я думаю про людей. Тому я скорочу кількість депутатів до 250, міністерств – до 10, ліквідую посаду прем'єра і зроблю відповідальним за стан справ у державі одну людину – Президента. Щоб людям було, з кого спитати. А щоб унеможливити узурпацію влади – доб'юся ухвалення законів про імпичмент та Тимчасові слідчі комісії, які стануть запобіжником від нових януковичів. Президент має

бути жорстким, але справедливим, а якщо «зажретесь» – народ повинен мати механізми усунення його з посади, не збираючи майдани і не проливаючи кров.

Проведу справжню судову реформу - звільню всіх старих прокурорів і суддів, а нових – люди оберуть на виборах, як у США. Кожен українець повинен знати, що знайде правду в суді без грошей.

Забезпечу залізний порядок. Ніхто не буде «кошмарити» бізнес. Приватна власність, конституційні права і свободи громадян будуть повністю захищені.

РОТАЦІЯ ЕЛІТ

Одні й ті самі персонажі міняються між собою вже майже 30 років, мов засмальцьована колода карт: то влада, то опозиція. А я хочу змінити ситуацію радикально, щоб ваші діти й онуки прийшли замість них. Створю всі умови, щоб молоді люди могли бачити світ, навчатися будь-де, але мали стимул повертатися в Україну та застосовувати тут отримані знання.

СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ЖИТТІ – ЗАМОЖНІ ГРОМАДЯНИ

Корінь всіх наших бід – бідність. Вона породжує тотальну несправедливість, корупцію і бардак. Подолати бідність і дати людям впевненість у завтрашньому дні – моє головне завдання.

Україна – дуже багата країна, де живуть бідні люди. Чому? Бо немає нормальної влади, якій болить те саме, що і звичайним людям. Влади, яка лікується в тих самих лікарнях, що і прості громадяни, яка навчає дітей в українських школах і вишах, а не закордоном. Влади, яка бореться за кожне життя, а не змушує людей їхати лікуватися в сусіднє село та не робить бізнес на таблетках. Влади, яка тримає гроші в Україні, а не в офшорах, бо не вірить в рідну державу. Влади, яка не відірвана від громадян, і може прожити на мінімалку, а не спускає на обід у ресторані суму, на яку примушує людей жити цілий місяць!

Робота для кожного, гідні доходи, справедливі ціни і тарифи – ось за що я борюся! Справедливість – це коли снайпер на фронті отримує 80 тисяч гривень, а снайпер НАБУ – 15 тисяч, а не навпаки, як зараз. Справедливість – це коли доярки та свинарки отримують пенсію більшу, ніж у прокурорів, бо перші все життя важко пахали, а другі сиділи в теплих кріслах. Справедливість – це перерахунок пенсій колишнім колгоспникам, які працювали за «галочки» і трудодні. Вони заслужили на гідну старість, а не на жебрацьке існування.

Встановлю державне регулювання цін на ліки і продукти – щоб українці не ходили в магазини і в аптеки, як в музеї. Зробимо програми доступного житла для молоді – щоб сім'ї з дітьми не по кутках тинялися, а мали власне житло.

ПОВАГУ ЛЮДИНІ ПРАЦІ

Через низькі доходи, а також внаслідок закриття закладів профтехосвіти, сьогодні столярів, зварювальників, будівельників і трактористів днем з вогнем не знайдеш. Землю зорати і кладку покласти нікому. З такою політикою скоро з Китаю будемо виписувати комбайнерів. Я маю силу і волю це змінити! Бо без робочих професій ми не піднімемо економіку. Я сам в інтернаті отримав права тракториста, які допомогли мені заробляти на життя. І сьогодні кожна дитина, особливо з сільських, малозабезпечених сімей, має отримувати такі прикладні знання, які будуть її годувати. А держава повинна збільшувати замовлення на робітничі професії. Ті, хто навчаються, повинні отримувати гідні стипендії, на які можна вижити.

УКРАЇНЦЯМ – РОБОТУ, ЗАРПЛАТУ І ГІДНЕ ЖИТТЯ!

Годі вже Україні бути донором сировини, талантів та робочих рук для розвинутіших країн! Україна – виробник, а не сировинний донор та боржник. Я відновлю промисловість та розгорну загальнонаціональне будівництво. Україну поважатимуть в світі, вкладатимуть інвестиції в нашу економіку. Підніму соціальні стандарти. Знижу ціну на газ та комунальні тарифи до справедливого рівня. Щоб реалізувати це, докорінно змінимо підходи державної економічної політики:

Не міжнародні рейтинги, а доходи та якість життя українців!

Не закордонні кредити на проїдання, а інвестиції у розвиток економіки!

Не імпорт іноземної продукції, а підтримка національного виробника!

Не вимоги МВФ, а інтереси українського народу!

Не огульна приватизація, а ефективне управління держмайном!

Не продаж сільгоспземель, а захист селян!

Не підвищення тарифів, а енергомодернізація та власний видобуток газу!

Не «витискання соків» з підприємців, а інвестиційні стимули, дешеві кредити та обмеження перевірок!

Не економія на науці і освіті, а ставка на інтелект та інновації!

Не масова еміграція, а створення робочих місць в Україні як пріоритет №1!

Результатом впровадження моєї економічної політики буде: понад 100 млрд доларів приватних інвестицій у розвиток економіки, більше 2 млн робочих місць і зупинення масової еміграції українців, економічне зростання 8-10% на рік замість нинішніх 2-3%. Щоб цього досягти – моя команда розробила і вже втілює в життя «Антикризовий план розвитку економіки» та «Промисловий пакет реформ».

ЗЕМЛЯ І ПРИРОДНІ БАГАТСТВА СЛУЖИТИМУТЬ ЛЮДЯМ

Як Еміратам Господь дав нафту, так Україні – землю. Ми могли б годувати весь світ, а самі ходимо з простягнутою рукою за кредитами. Влада хоче змусити селян віддати землю за безцінь, щоб потім продати її транснаціональним корпораціям та зробити українців батраками. Продати землю можна лише один раз. А що ми залишимо дітям? Тому продавати треба продукцію, вирощену на землі. Ми ініціювали зміни до Конституції, якими назавжди закріпимо землю за українськими селянами та зробимо основою аграрного устрою країни фермерські господарства. Щоб повернути в село корову – дамо дотації, мінімум 5000 гривень на худобину. Мій законопроект «Рейдерству стоп» захистить аграріїв та не дозволить бандитам відбирати в них землю та майно.

Коли в кожному селі буде агропереробка, хлібний, ковбасний завод – тоді у селян буде робота, до села повернеться молодь, життя і дитячий сміх.

Земля – головне, але не єдине наше багатство. Є ще ліс, газ, вугілля, бурштин. Влада не цінує, а розбазарює все це. Замість того, щоб давати роботу львівським, волинським, павлоградським шахтарям – купує вугілля в Африці, Америці та Росії. Замість того, щоб збільшувати видобуток власного газу – купує його в країни-агресора. Замість того, щоб розвивати вітчизняну деревообробку – хоче зняти наш мораторій на заборону вивозу лісу-кругляка на угоду МВФ. Ми збільшимо видобуток власного газу, відмовимося від імпортного, покладемо край корупції «Нафтогазу», що дозволить знизити ціну на газ мінімум вдвічі. За комуналку українці будуть платити не більше 15% своїх доходів, а не 60-80%, як зараз. Поверну престиж шахтарській праці, гірники не сидітимуть без роботи і зарплати. У мене люди не будуть мерзнути в холодній хаті – всіх «зігрію» справедливими тарифами на комуналку, дам субсидії, якщо буде потреба, та безкоштовно встановлю лічильники. Люди будуть платити лише за те, що споживають.

СИЛЬНА АРМІЯ – СИЛЬНА КРАЇНА

Люди втомилися від війни на Донбасі. Вона забрала і продовжує забирати найкращих наших людей. Я готовий зробити все для миру. Але не ціною капітуляції. Наша мета – перемога. А перемогти у війні ми зможемо лише тоді, коли матимемо сильну економіку. Ніхто в світі не поважає слабких. Але ніхто не зацікавлений у тому, щоб Україна стала сильною. У нас намагаються забрати землю, ліс, трудовий потенціал, заморозити нашу економіку в обмін на ярмо кредитів. Мене це не влаштовує! Я буду жорстко відстоювати національні інтереси на міжнародній арені. Замість того, щоб гнути спину перед «партнерами» – вимагатиму від них виконання Будапештського меморандуму. Адже підписавши цей документ, Україна відмовилася від третього у світі ядерного потенціалу в обмін на гарантії безпеки. Якщо документ не виконується – ми маємо повне право заявляти про відновлення статусу ядерної держави. З іншого боку, ми вимагаємо прямої військової угоди з США. Нам потрібне партнерство не на словах, а на ділі!

Військові на фронті повинні знати, що держава їх цінує, надає соціальні гарантії їхнім сім'ям, а їх самих забезпечує найсучаснішою технікою, спорядженням, харчуванням та гідними зарплатами.

ВІРТЕ В СЕБЕ – І МИ ПЕРЕМОЖЕМО!

Це все можна назвати «популізмом». Але в нашій країні все, що правильно кажеш – популізм. А все, що правильно робиш – піар. Але при цьому говорити правду і працювати, щоб українці жили по-людськи, не хоче ніхто. Крім мене і моєї залізної команди. А я такий: сказав – зробив! Це в мене ще з інтернату – я завжди відповідаю за свої слова та вчинки.

Моє дитинство не було легким – я ніколи не бачив батька, він покинув матір до мого народження. Вона важко працювала і не могла мене утримувати. Тому у 2 роки віддала до дитбудинку, потім було ще три інтернати на Чернігівщині. На літо я їздив до родичів на Луганщину, там навчився пасти корів і телят, за що отримував перші гроші. Я не зміг вступити до університету з першої спроби, тому півроку працював на тракторі. Перший запис у моїй трудовій – «скотар колгоспу «Прогрес». Потім були 10 років у опозиційній журналістиці. І тоді, і зараз я був і лишаюся кісткою поперек горла у влади – бо завжди казав правду і боровся за справедливість. Але нікому не вдалося мене залякати чи зламати. Все, що я маю – всього добився сам. Сьогодні я лідер потужної парламентської фракції. Часто розповідаю історію свого життя дітям в інтернатах, щоб змусити їх повірити у свої сили і ніколи не опускати руки. Колись я мріяв про люблячу родину – сьогодні маю найкращу в світі дружину і донечку. Але я продовжую вірити і мріяти, як той хлопчик, яким був сорок років тому. Точно знаю, що мрії збуваються. Вірю, що з вашою підтримкою і з Божою допомогою здійсниться ще одна моя мрія – і ми переможемо. Це буде справжня НАРОДНА ПЕРЕМОГА!

Ваш Олег Ляшко

Додаток Б

Кількісні дані аналізу політичних програм

БАЛАШОВ ГЕННАДІЙ ВІКТОРОВИЧ	
Економічна сфера:	гроші – 13 ¹ , податковий – 12, долар – 8, корупції – 8, пенсії – 8, податки – 8, валюта – 5, економічний – 5, продаж – 5, власність – 4, зарплата – 4, підприємства – 4, рахунок – 4, ВВП – 3, держпідприємства – 3, економіка – 3, Нацбанку – 3, ПДВ – 3, платежі – 3, платежі – 3, банками – 2, бізнес – 2, дохід – 2, збагачення – 2, компанія – 2, кредитування – 2, мільярдів – 2, побори – 2, послуги – 2, прибуток – 2, приватна – 2, ринок – 2, трильйон – 2, хабарі – 2, аукціони – 1, видобуток – 1, виробництво – 1, витрат – 1, господарство – 1, гривня – 1, експорт – 1, злидні – 1, імпорт – 1, інвесторів – 1, кредитів – 1, купівля – 1, курс – 1, майно – 1, нерухомість – 1, оподаткування – 1, оренда – 1, підприємництво – 1, підприємці – 1, покупки – 1, покупці – 1, сільськогосподарського – 1, товар – 1, фінансування – 1, фонд – 1.
Усього – 159 слів.	
Соціальна сфера:	громадяни – 38, право – 5, іноземних – 4, українців – 4, медицина – 3, поліція – 3, армія – 2, військовослужбовці – 2, громада – 2, захист – 2, зброя – 2, зброя – 2, людство – 2, медицину – 2, населення – 2, свобода – 2, соціального – 2, страхової – 2, безпеки – 1, військової – 1, господар – 1, застрахуватися – 1, клініці – 1, контроль – 1, малозабезпеченим – 1, мир – 1,

¹ Тут і далі подаємо абсолютну частоту вживання лексеми в політичній програмі.

	навчання – 1, народ – 1, народження – 1, освіта – 1, покоління – 1, поліцейських – 1, правопорушники – 1, професійний – 1, рабів – 1, робітники – 1, садівництвом – 1, самооборони – 1, селище – 1, сім'я – 1, соціальний – 1, спадок – 1.
Усього – 105 слів.	
Політична сфера:	Україна – 11, світ – 10, держава – 8, країни – 5, мита – 5, контрактний – 4, території – 4, чиновників – 4, США – 3, агресор – 2, держчиновники – 2, Європа – 2, митниця – 2, адміністрацій – 1, Америка – 1, антибюрократична – 1, антимонопольного – 1, безмитній – 1, бюрократичних – 1, вітчизняна – 1, голландський – 1, громадянство – 1, державними – 1, Донбас – 1, закони – 1, законодавства – 1, кордонів – 1, Крим – 1, міністерств – 1, мораторій – 1, президента – 1, революція – 1, розпорядження – 1, Росії – 1, санкції – 1, чиновницьких – 1.
Усього – 85 слів.	
Духовна сфера:	Богом – 1, свята – 1.
Усього – 2 слова.	
Екологія:	земля – 10, копалини – 3, надра – 1, чорнозем – 1.
Усього – 15 слів.	
БОЙКО ЮРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ	
Економічна сфера:	економічного – 14, економіки – 9, податковий – 6, енергетичний – 5, виробництво – 4, енергоносіїв – 4, корупції – 4, ринок – 4, бізнес – 3, партнерами – 3, роботодавця – 3, виплата – 2, інвесторів – 2, криза – 2, платежі – 2, податки – 2, продукції – 2, промисловість – 2, фінансових – 2, хабарництво – 2, аграрний – 1,

	<p>аудиторський – 1, бюджет – 1, валюта – 1, гривня – 1, диверсифікація – 1, економне – 1, експортер – 1, заробітні – 1, інвестицій – 1, компанія – 1, корумпованість – 1, мільярдів – 1, модернізація – 1, ПЕК – 1, підприємництво – 1, підприємців – 1, праця – 1, прибуток – 1, продовольства – 1, ринкові – 1, спекуляції – 1, сума – 1, торгівлі – 1, транзитер – 1, фонд – 1, ціни – 1.</p>
Усього – 104 слова.	
Соціальна сфера:	<p>українці – 10, громадяни – 7, інтереси – 4, гарантії – 3, місцевий – 3, надійність – 3, соціальними – 3, соціальні – 3, безпека – 2, громадянський – 2, жителі – 2, життя – 2, захист – 2, конкуренти – 2, лікування – 2, малюнки – 2, місцевих – 2, мови – 2, народ – 2, народу – 2, прав – 2, самоврядування – 2, сусідами – 2, технологій – 2, випускники – 1, виробник – 1, виші – 1, вірус – 1, вірші – 1, життєзабезпечення – 1, загроза – 1, злочини – 1, імідж – 1, історія – 1, колапс – 1, коханні – 1, культурних – 1, майбутнє – 1, медичного – 1, міся – 1, молодих – 1, мрії – 1, носії – 1, обслуговування – 1, освіти – 1, поетів – 1, раби – 1, рівність – 1, родиною – 1, свобода – 1, співгромадяни – 1, спільнота – 1, споживачі – 1, стабільність – 1, талант – 1, учасник – 1, школи – 1.</p>
Усього – 101 слово.	
Політична сфера:	<p>Україна – 25, держави – 16, країни – 13, влади – 6, регіонів – 6, світу – 6, міжнародних – 5, державних – 4, національних – 4, повноваження – 4, державний – 3, політичний – 3, Європи – 2, кордони – 2, незалежності – 2, органів – 2, політики – 2, управління – 2, уряд – 2,</p>

	Азія – 1, Америка – 1, багатонаціональними – 1, вітчизняної – 1, геополітичний – 1, Донбас – 1, Євразійський – 1, Європейським – 1, закон – 1, законодавство – 1, ідеологія – 1, інтеграція – 1, кандидата – 1, Києва – 1, конгломерати – 1, континент – 1, край – 1, лідер – 1, Луганська – 1, Львівщини – 1, Львова – 1, мегаполісами – 1, митного – 1, міждержавними – 1, можновладці – 1, незалежність – 1, Одеса – 1, перерозподіл – 1, президент – 1, проекти – 1, Радянського – 1, російська – 1, Росія – 1, схід – 1, території – 1, Федерації – 1, чиновників – 1.
Усього – 148 слів.	
Екологія:	екологія – 1, поклади – 1.
Усього – 2 слова.	
ЗЕЛЕНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ	
Економічна сфера:	бізнес – 8, економіка – 8, корупція – 5, податки – 4, ринок – 4, бюджет – 3, виробництво – 3, вирубка – 3, зарплата – 3, капітал – 3, плата – 3, антикорупційний – 2, інвестиція – 2, кредитування – 2, підприємець – 2, приватні – 2, продовольчим – 2, фонди – 2, аеропорт – 1, акціонер – 1, аукціон – 1, безкоштовний – 1, ваучер – 1, високооплачуваними – 1, високотехнологічного – 1, годівниця – 1, гроші – 1, детінізація – 1, доходи – 1, експортером – 1, енергетичний – 1, закупівель – 1, заставу – 1, збитки – 1, казна – 1, комуналку – 1, конфіскацію – 1, кошти – 1, майно – 1, монетизацію – 1, монополізму – 1, недороге – 1, оподаткування – 1, пенсія – 1, прибуток – 1, промисловість – 1, субсидія – 1, хабар – 1.

Усього – 91 слово.	
Соціальна сфера:	освіта – 15, люди – 11, медицина – 11, майбутнє – 8, народ – 6, безпека – 5, громадяни – 5, діти – 5, українці – 5, заклад – 4, молодь – 4, народний – 4, професії – 4, страхування – 4, армія – 3, нація – 3, пенсіонери – 3, школа – 3, боротьба – 2, вчителі – 2, здоров'я – 2, злочин – 2, знання – 2, Інтернет – 2, інфраструктура – 2, кабінетів – 2, малозабезпечених – 2, мир – 2, мрія – 2, навчання – 2, народження – 2, населення – 2, національних – 2, обов'язків – 2, пільги – 2, працевлаштування – 2, публічні – 2, робота – 2, сім'я – 2, суспільство – 2, талант – 2, автомобіль – 1, бабця – 1, благоустрій – 1, весілля – 1, військовослужбовців – 1, генерал – 1, геній – 1, додому – 1, дурнів – 1, житловий – 1, засуджений – 1, захист – 1, збереження – 1, іноземних – 1, інфаркт – 1, інформація – 1, квартиру – 1, комп'ютер – 1, конкуренція – 1, кумівством – 1, мешканці – 1, мова – 1, підозрюваний – 1, репутація – 1, розум – 1, смартфон – 1, солдат – 1, соціальний – 1, спадщина – 1, студенти – 1, телефон – 1, технології – 1, фахівці – 1.
Усього – 182 слова.	
Політична сфера:	державна – 17, влада – 12, країна – 12, депутат – 6, референдум – 6, суд – 6, президент – 5, програма – 5, Світ – 5, вибори – 4, європейський – 4, органи – 4, посада – 4, рівність – 4, ЄС – 3, недоторканість – 3, політики – 3, адміністративний – 2, будинок – 2, гарант – 2, закон – 2, законопроект – 2, Київ – 2, контроль – 2, народовладдя – 2, НАТО – 2, охорона – 2, Парламент –

	2, партія – 2, паспорт – 2, Польща – 2, права – 2, регіони – 2, реформи – 2, території – 2, агресор – 1, Будапештським – 1, війна – 1, голосування – 1, декларація – 1, демократія – 1, державотворець – 1, задекларувати – 1, закордонний – 1, імпічмент – 1, кандидат – 1, Карпатські – 1, кнопкодавство – 1, корочка – 1, легалізувати – 1, лідерства – 1, ліцензування – 1, мандат – 1, меморандумом – 1, обласному – 1, окуповані – 1, опозиція – 1, перемовини – 1, перемога – 1, пост – 1, правоохоронних – 1, правопорядку – 1, реєстрація – 1, СБУ – 1, США – 1, угода – 1, уряд – 1.
Усього – 176 слів.	
Духовна сфера:	віра – 1, заповідь – 1, хрестили – 1.
Усього – 3 слова	
Екологія:	екологія – 2, земля – 2, ліси – 2, забруднення – 1, надра – 1, природніх – 1, річка – 1, сміття – 1, чорнозем – 1.
Усього – 12 слів.	
ЛЯШКО ОЛЕГ ВАЛЕРІЙОВИЧ	
Економічна сфера:	економіка – 8, газ – 4, гроші – 4, кредити – 4, бізнес – 3, видобуток – 3, доходи – 3, комуналка – 3, продаж – 3, продукція – 3, ціна – 3, ціни – 3, багатство – 2, гривня – 2, економічна – 2, еміграція – 2, заклади – 2, замовлення – 2, зарплата – 2, зарплата – 2, імпорт – 2, інвестиції – 2, інвестиції – 2, корупція – 2, МВФ – 2, партнери – 2, пенсія – 2, перерахунок – 2, платити – 2, промисловість – 2, сировина – 2, тарифи – 2, тарифи – 2, аграрного – 1, агропереробка – 1, антикризовий – 1, банк – 1, безкоштовно – 1, високооплачуваних – 1,

	<p>власність – 1, господарства – 1, деревообробка – 1, держмайно – 1, доларів – 1, дороги – 1, дотація – 1, дохід – 1, економічний – 1, енергомодернізація – 1, жебрацьке – 1, завод – 1, заможний – 1, заплатити – 1, заробляти – 1, інновації – 1, кіоск – 1, корпорація – 1, лічильники – 1, магазини – 1, мільйон – 1, мільярд – 1, НАБУ – 1, нафта – 1, Нафтогаз – 1, олігарх – 1, офшорах – 1, підприємці – 1, робота – 1, сільгоспземель – 1, стипендії – 1, субсидії – 1, шахта – 1.</p>
Усього – 125 слів.	
Соціальна сфера:	<p>люди – 17, українці – 14, життя – 8, діти – 5, робота – 5, громадяни – 4, діти – 4, інтернат – 4, праця – 4, робочі – 4, батьки – 3, захист – 3, професія – 3, село – 3, селяни – 3, сім'ї – 3, фермери – 3, шахтарі – 3, безпека – 2, бідність – 2, виробник – 2, військові – 2, гарантії – 2, дитинство – 2, донор – 2, доярки – 2, житло – 2, знання – 2, інтереси – 2, колгосп – 2, команда – 2, лікарі – 2, молодь – 2, мрія – 2, народ – 2, права – 2, село – 2, селяни – 2, снайпер – 2, соціальні – 2, таблетки – 2, трактористи – 2, фронт – 2, аграрії – 1, аптеки – 1, армія – 1, бабуся – 1, бандити – 1, батрак – 1, боржник – 1, будівельники – 1, виховательки – 1, виші – 1, водії-мажори – 1, вчителі – 1, господар – 1, дитбудинок – 1, донечка – 1, дружина – 1, експерт – 1, журналістиці – 1, зварювальників – 1, здоров'я – 1, інтелект – 1, історія – 1, комбайнери – 1, ліки – 1, малозабезпечених – 1, матір – 1, мир – 1, молодь – 1, музей – 1, народження – 1, науці – 1, небожителів – 1, онуки – 1, освіта – 1,</p>

	право – 1, профтехосвіта – 1, ресторан – 1, робітничі – 1, родина – 1, родичі – 1, свинарки – 1, свобода – 1, скотар – 1, слідчий – 1, співвітчизники – 1, столярів – 1, талантів – 1, університет – 1, хлопчик – 1.
Усього – 192 слова.	
Політична сфера:	Україна – 14, влада – 12, держава – 6, країна – 6, перемога – 4, парламент – 3, політика – 3, суд – 3, війна – 2, закони – 2, закордоном – 2, лідер – 2, міжнародний – 2, національний – 2, опозиція – 2, Павлоград – 2, політики – 2, посада – 2, президент – 2, прем'єр – 2, програма – 2, прокурори – 2, реформи – 2, світ – 2, США – 2, Америці – 1, Африка – 1, Будапештського – 1, вибори – 1, вітчизняну – 1, депутати – 1, Донбас – 1, Емірати – 1, загальнонаціональне – 1, законопроект – 1, імпічмент – 1, Китай – 1, конституційні – 1, Конституція – 1, країна-агресор – 1, Луганщина – 1, львівським – 1, майдани – 1, меморандум – 1, міністерств – 1, органи – 1, Польща – 1, правоохоронці – 1, президент – 1, програми – 1, рейдерство – 1, Росія – 1, ротація – 1, транснаціональним – 1, угоди – 1, умови – 1, фракції – 1, Харківщина – 1, Черкаси – 1, Чернігів – 1, Чернігівщина – 1, школа – 1.
Усього – 203 слова.	
Духовна сфера:	Божою – 1, Господь – 1.
Усього – 2 слова.	
Екологія:	земля – 13, вугілля – 3, ліс – 2, бурштин – 1, природні – 1.
Усього – 20 слів.	

ТІГІШКО СЕРГІЙ ЛЕОНІДОВИЧ

Економічна сфера:	економіка – 16, корупція – 6, ринок – 6, економічний – 4, податковий – 4, послуги – 4, валюта – 3, виробництво – 3, інновації – 3, кредити – 3, податки – 3, банк – 2, банківський – 2, великотоварний – 2, виробництво – 2, галузі – 2, господарства – 2, інвестиції – 2, інфраструктура – 2, конкурентоспроможність – 2, спекуляції – 2, товари – 2, безробіття – 1, бізнес – 1, бюджетних – 1, військово-промисловий – 1, водопостачання – 1, газ – 1, гривня – 1, детінізація – 1, дефіцит – 1, економіст – 1, енергоощадні – 1, інвестиції – 1, інфраструктурний – 1, квота – 1, компанія – 1, конкурентоспроможність – 1, кошти – 1, криза – 1, оподаткування – 1, пенсія – 1, підприємства – 1, підприємцеві – 1, продаж – 1, продукт – 1, рахунок – 1, робота – 1.
Усього – 103 слова.	
Соціальна сфера:	людей – 9, громадяни – 6, освіта – 5, суспільство – 5, українці – 5, діти – 4, захист – 4, майбутнє – 4, мова – 4, національний – 4, свобода – 4, армія – 3, інтереси – 3, місцевий – 3, нанотехнології – 3, народ – 3, правосуддя – 3, професійний – 3, самоврядування – 3, боротьба – 2, боротьба – 2, виробники – 2, воєнний – 2, громадянський – 2, дитинство – 2, інтереси – 2, материнство – 2, медицина – 2, народження – 2, народження – 2, оздоровлення – 2, онуки – 2, пільговий – 2, сільський – 2, сім'я – 2, технологічний – 2, брат – 1, викладач – 1, виселення – 1, вчителя – 1, господар – 1, гуманітарні – 1, добросусідський – 1, жителі – 1, ЖКГ

	– 1, здоров'я – 1, ЗМІ – 1, інститут – 1, інтереси – 1, Інтернет – 1, квартира – 1, користувач – 1, лікарня – 1, мешканці – 1, наука – 1, нація – 1, офіцер – 1, охорона – 1, права – 1, професіоналізм – 1, професія – 1, робочі – 1, свобода – 1, село – 1, сільський – 1, солдат – 1, соціально-економічний – 1, страхування – 1, торгівля – 1, трудівник – 1.
Усього – 146 слів.	
Політична сфера:	Україна – 28, країна – 20, система – 14, державний – 12, держава – 11, влада – 7, політика – 7, Росія – 7, умови – 5, ЄС – 4, повноваження – 4, політичний – 4, президента – 4, проекти – 4, реформи – 3, чиновники – 3, виборець – 2, влада – 2, демократія – 2, доктрина – 2, Європа – 2, Індія – 2, Китай – 2, кордон – 2, міжнародний – 2, міжнаціональний – 2, обласний – 2, органи – 3, партійний – 2, президентський – 2, придністровський – 2, програма – 2, Рада – 2, регіони – 2, адміністративний – 1, Азія – 1, антиросійську – 1, апарат – 1, асоціація – 1, безпартійний – 1, бюрократія – 1, вибори – 1, виконавча – 1, візовий – 1, вітчизняний – 1, віце-прем'єр-міністр – 1, голова – 1, депутати – 1, дерегуляція – 1, дипломатичну – 1, закони – 1, імпічмент – 1, кадастр – 1, Києві – 1, комітет – 1, конституції – 1, країнами-партнерами – 1, міністр – 1, незалежність – 1, партнерство – 1, посада – 1, правління – 1, регіональний – 1, реформа – 1, суверенний – 1, угоди – 1, узурпація – 1, уряд – 1.
Усього – 208 слів.	
Духовна сфера:	віросповідання – 4.

Усього – 4 слова.	
Екологія:	земля – 4, біологічні – 1, клімат – 1.
Усього – 6 слів.	
ШЕВЧЕНКО ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ	
Економічна сфера:	олігархи – 4, бізнес – 3, бюджет – 3, економічний – 3, ПДВ – 3, податки – 3, робота – 3, антикорупційний – 2, бізнес – 2, держбанки – 2, держпідприємства – 2, заробляти – 2, зарплати – 2, корупція – 2, кредит – 2, кредити – 2, мільйон – 2, пільги – 2, податки – 2, продукти – 2, акциз – 1, безкоштовний – 1, газ – 1, гроші – 1, долар – 1, доплата – 1, дотації – 1, економіка – 1, еміграція – 1, енергонезалежність – 1, запрацюють – 1, зарплата – 1, імпорт – 1, капітал – 1, компенсація – 1, конфіскація – 1, корумпованість – 1, корупціонери – 1, кошт – 1, криза – 1, матеріальний – 1, МВФ – 1, НАБУ – 1, олігархічно-корупційна – 1, пенсія – 1, підприємець – 1, підприємство – 1, собівартість – 1, співробітництво – 1, тарифи – 1, хабар – 1.
Усього – 79 слів.	
Соціальна сфера:	громадяни – 7, народ – 6, життя – 5, українці – 5, діти – 3, порядок – 3, служба – 3, соціальна – 3, безпека – 2, житло – 2, захист – 2, злочинність – 2, інтереси – 2, люди – 2, людина – 2, майбутнє – 2, мова – 2, освіта – 2, права – 2, реклама – 2, армія – 1, бюджетники – 1, в'язниця – 1, ветерани – 1, виробники – 1, ВНЗ – 1, вчитель – 1, держслужбовець – 1, директор – 1, заробітчани – 1, зрадники – 1, інклюзія – 1, лікар – 1, малозабезпеченим – 1, медицина – 1, медіа – 1, мир – 1, молоді – 1, навчання – 1, оборона – 1, озброєння – 1,

	онуки – 1, патріот – 1, переселенці – 1, поліція – 1, правосуддя – 1, працівники – 1, самоврядування – 1, співвітчизники – 1, університет – 1, фермер – 1, шпигун – 1.
Усього – 91 слово.	
Політична сфера:	Україна – 30, країна – 8, незалежність – 7, влада – 6, кордон – 5, президент – 5, світ – 5, державний – 4, закон – 3, національний – 3, суд – 3, англійський – 2, вибори – 2, держава – 2, захід – 2, мита – 2, міністр – 2, Москва – 2, національний – 2, політики – 2, посада – 2, програми – 2, реформи – 2, американський – 1, АТО – 1, Брюссель – 1, Вашингтон – 1, виконавча – 1, влада – 1, гарант – 1, Гарвард – 1, геополітичний – 1, дезінтеграції – 1, декриміналізація – 1, депортація – 1, депутати – 1, держстимулювання – 1, держу правлінський – 1, Донбас – 1, ЄС – 1, кандидат – 1, кнопкодавство – 1, команда – 1, Конституція – 1, Крим – 1, люстрація – 1, мандат – 1, НАТО – 1, недоторканність – 1, Нью-Йорк – 1, парламентських – 1, правоохоронці – 1, програма – 1, система – 1, Сінгапур – 1, управлінський – 1, чиновники – 1.
Усього – 137 слів.	
Духовна сфера:	віра – 1, віросповідання – 1.
Усього – 2 слова.	
Екологія:	забруднення – 2, земля – 2, повітря – 2, вугілля – 1, ґрунт – 1, довкілля – 1, екологічну – 1.
Усього – 10 слів.	

АНОТАЦІЯ

Роботу присвячено з'ясуванню мовних засобів формування комунікативної ролі кандидата у Президенти України.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що аналіз структурно-семантичних особливостей політичних програм дозволяє виявити маніпулятивні стратегії, використовувані з метою встановлення або утримання влади, та особливості їхньої мовленнєвої реалізації.

Метою дослідження є визначення мовних засобів формування комунікативної ролі кандидата у Президенти України (на матеріалі виборів Президента України 2010, 2014, 2019 років).

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити поняття політичної програми, комунікативної ролі політика, слогана;
- схарактеризувати стандартні комунікативні ролі;
- проаналізувати передвиборчі слогани;
- зробити кількісний аналіз текстів програм;
- визначити особливості мовного наповнення передвиборчих програм

Г. Балашова, Ю. Бойка, В. Зеленського, О. Ляшка, С. Тігіпка, І. Шевченка.

У процесі дослідження було використано такі методи: описовий (розкрито поняття політичної програми, комунікативної ролі, слогана), дедукції (на отриманих результатах аналізу програм визначено комунікативну роль політика), дистрибутивного аналізу (для з'ясування особливостей мовних засобів у певному контексті), контент-аналізу (для визначення пріоритетів політика та для з'ясування співвідношення / не співвідношення комунікативної ролі кандидатів у Президенти України та мовних засобів, використаних у програмах).

Ця наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Використано 43 наукових джерела.